

Jisas Kraisna hundi Mak dé hayi

*Guré husandakwa du Jon dé hundi wa
Mat. 3:1-11; Luk 3:2-16*

¹ Ané yikafre hundi Godna nyan Jisas Kraisna mo hundi dé.

² Tale profet Aisaia Godna nyingambu angi dé hayi:

“Mé xé, ané wuna hundi hura yikwa du dé.
Déré watawuni, dé ména makambu yindéte.
Dé ména yambu hurutandé.

³ Du nak du rehafi hafwambu dé angi wa,
‘Néma Duna yambu hurutanguni.
Hurungut déka yambu jémba retandé.’ ”

⁴ Wungi hayindéka hukémbu guré husandakwa du Jon dé té du rehafi hafwambu.
Te dé déka yandé du takwaré wa, “Guni hurungun haraki saraki mawuli yatakangut wuni Godna ximbu guniré guré husandatawuni.
Guni wungi yangut Godna ximbu guré husandawut God guna haraki saraki mawuli yakwanyitandé.”

⁵ Wungi wandéka di Jerusalemémbu rekwa du takwa, Juidiana hafwambu rekwa du takwa akwi, wungi di yi déka. Ye hurundan haraki saraki sémbutka hélék ye wafukandaka dé Godna ximbu diré guré husanda jordan xérimbu.

⁶ Jon yikafre nukwa wur yikafre hénooka sarékéhambandé. Dé kamel balina séfina

yuwimbu yatindan nukwa wur dé sanda. Sandataka dé bulmakau balina séfi rundan yoo dé naki. Dé hawuluki dé sa. Nongérana gék dé jéma sa.

⁷ Dé du takwaré angi dé hundi wa, “Wuna hukémbu du nak yatandé. Déka hambuk wuna hambukré dé sarékéngwandé. Dé néma du dé. Wuni baka du wuni. Yingi maki déka jémba yakéwuni? Wuni yikafre du yingafwe, déka manéna harki létékétewuka.

⁸ Wuni Godna ximbu wuni guniré guré husande. Dé Godna Hamwinya gunika hwetandé.” Wungi dé Jon wa.

Jon dé Jisasré Godna ximbu guré husanda.

Mat. 3:13-17; Luk 3:21-22

⁹ Wun nukwa Jisas Nasaretmbu dé ya. Wun getéfa Galilimbu dé té. Yandéka dé Jon jordan xérumbu dé déré Godna ximbu guré husanda.

¹⁰ Husandandéka dé gumbu xale dé xé nyir bari télaméndéka Godna Hamwinya nyamwe afwi maki déka gayandéka.

¹¹ Gayandéka dé hundi nak Godna getéfambu dé angi wa, “Méni wuna nyan. Ménika mawuli mawuli wuni ye. Ménika némafwi mawuli wuni ye.” Wungi dé wa.

Satan dé Jisasna mawuli hurukwexé

Mat. 4:1-11; Luk 4:1-13

¹² Godna Hamwinya bari wandéka dé Jisas du rehafi hafwaré yi.

¹³ Haraki wasa male tékwa hafwaré. Ye xaakwa dé séfélak (40) nukwa wumbu hafu rendéka satan yae dé déka mawuli hurukwexé.

Hurukwexéndéka di ensel gayae di Jisasré yikafre huru.

Jisas dé Galilimbu tale Godna jémba ya

¹⁴ Hukémbu Romna néma du wandéka dé Jon séndé gembu hwandéka dé Jisas yi Galilina hafwaré. Ye dé Godna hundi angi wa.

¹⁵ “Hanja God dé wa, dé néma du re guniré hatitandé. Némbuli God néma du re gunika hatitendéka nukwa andé yae. Yandét saréka guni guna haraki saraki mawuli yatakataka Godna hundi xékétanguni.” Wungi dé wa.

Jisas dé wa du yétiyéti dé wali yindate

Mat. 4:18-20; Luk 5:2-11; Jon 1:35-42

¹⁶ Jisas Galilina tukweseke nak tufwambu ye dé xé Saimon déka bandi Andru wali bérka jémba yambéka. Bérka jémba ye bér wun tukweseke mbu mara yaki xéri hamwika.

¹⁷ Xétaka dé wa, “Béni mé ya wuni wali. Yambét wuni béniré jémba nak wakwetawuni. Wakwewut béni xéri hamwi hurumbén maki du takwaré hératambéni. Hérambét di wuna hundi xékétandi.”

¹⁸ Wungi wandéka bér bari mara yatakataka raama bér dé wali yi.

¹⁹⁻²⁰ Di yalefu ye dé Jisas xé du yétékré, Jems wali déka bandi Jon wali. Bér bérka yafa Sebedi wali déka jémba yakwa du wali wungi di bérka gunjambémbu re. Reta mara yarafuta rembéka dé Jisas bérre wa, dé wali yimbéte. Wandéka bér bérka yafa déka du wali gunjambémbu rendaka bari yatakataka bér Jisas wali yi.

*Jisas wandéka dé haraki hamwinya hura téndén
du yikafre ya*

Luk 4:31-37

²¹ Jisas déka du wali di yi kaperneamré. Ye xaakwa baka hwa nukwa dé Godna hundi buléndaka geré wulaaye dé du takwaré Godna hundi dé wa.

²² Wata dé diré Godna hundi hambukmbu dé wa. Wungi wandéka di xékélelakikwa du wungi wahafi yandaka du takwa déka hundi xéka waréngéna di déka saré waréké xéké.

²³⁻²⁴ Sarékéndaka dé haraki hamwinya hura téndé du nak wun Godna hundi buléndaka geré wulayi. Wulaaye dé Jisasré wakwexéké, “Méni Nasaretna du Jisas, méni naniré méta yataméni? Naniré haraki hurunjoka méni ya, o yingi maki dé? Wuni ménika wuni xékélaki. Méni Godna yikafre male du méni.”

²⁵ Wungi wandéka dé Jisas haraki hamwinyaré wa, “Méni hundi yamba bulékéméni. Wun duré yatakataka sa yaange yi.”

²⁶ Wungi wandéka dé wun duré xasémekitaka waanje dé yaange yi.

²⁷ Yaange yindéka di atéfék du takwa xe waréngéna di di hafu buléta di wa, “Owa. Ané du méta huli hundi dé wa? Dé hambuk ye haraki hamwinyaré wandéka dé déka hundi xéké.”

²⁸ Wungi wandaka di Galilina hafwambu rekwa atéfék getéfaré Jisas hurundén jooka bari hari wa safé yi.

*Jisas dé Saimonéna nakémaré huréhaléké
Mat. 8:14-15; Luk 4:38-39*

²⁹ Jisas Godna hundi buléndaka ge bari yatakataka dé yi. Jems, déka bandi Jon, du nawulak akwi, di Jisas wali di yi. Ye di Saimon bér Andruna geré di wulayi.

³⁰ Saimonéna nakéma baré hiyaata lé hwa. Hwaléka di Jisaska bari di wa, léka.

³¹ Wandaka dé wulaaye dé léka tambambu hurundéka raméléka dé léka baré wungi hényi. Hényindéka lé hénoo humbwe lé dika hwe.

Jisas dé séfélak du takwaré huréhaléké

Mat. 8:16-17; Luk 4:40-41

³² Nukwa nandindéka gérambu baka hwa nukwa yindéka di baré hiyaakwa du takwa nyangwal, séfimali haraki yandé du takwa nyangwal, haraki hamwinya hura téndén du takwa nyangwalré akwi di Jisaska hura yi.

³³ Hura ye di wun getéfambu rekwa du takwa wali te di hérangwandé gena fétémbu.

³⁴ Hérangwandéndaka dé séfélak du takwa nyangwalré huréhaléké. Wandéka di séfélak haraki hamwinya wun du takwa nyangwalré di yataka. Yatakataka yaange yinjoka yandaka dé haraki hamwinyaré hambuk hundimbu wa, di hundi wandamboka. Diré dé haraki hundi wa. Métaka we? Di wundé xékélakinda déka.

Jisas dé God wali hundi bulé

Luk 4:42-43

³⁵ Ganémbambu xitélakéndéka dé Jisas raama gwande yi, du takwa rehafi hafwaré. Ye dé wumbu God wali hundi bulé.

³⁶ Buléndéka Saimon béri di déka hwaké.

³⁷ Hwaka xétaka di déré wa, “Atéfék du takwa ménika di hwaké.”

³⁸ Wungi wandaka dé wa, “Reséndé. Nani nak getéfaré yitame. Wun getéfambu akwi Godna hundi wanjoka yitawuni. Wun jémba yanjoka wuni ya.”

³⁹ Wungi wataka dé yi Galilimbu rekwa atéfék getéfaré. Ye dé Godna hundi wa séfélak Godna hundi buléndaka gembu. Godna hundi we dé hambukmbu wandéka di du takwambu tékwa haraki hamwinya xéka di yaange yi.

Jisas wandéka dé walisufu hurundé du nak yikafre ya

Mat. 8:2-4; Luk 5:12-14

⁴⁰ Walisufu hurundé du nak dé yi Jisaska. Ye hwati se wandé dae dé déré wa, “Wuni yikafre ya nawut, méni mawuli yaméka makimbu mé hurumét wuni yikafre xakuwu.”

⁴¹ Wungi wandéka dé déka saréfa nae déka tamba yaake wun duna séfimbu séngétakéta dé wa, “Wuni mawuli wuni ye méni yikafre xakuméte.”

⁴² Wungi wandéka dé walisufu bari hényi.

⁴³⁻⁴⁴ Hényindéka dé déré hambukmbu wa, “Mé xéké. Méniré huruwun jooka nak duré wakéméni. Méni priska bari ye déka makambu témét dé ména séfiré xétandé. Xéndét méni yikafre yaménka Moses hanja wandéngala Godka hamwi hwe. Hwemét nawula du takwa xéta di walisufu hényindéka méni yikafre xakuménka xékétandi.”

⁴⁵ Wungi wandéka dé Jisasna hundi xékéhafi ye dé wun jooka wa safé yi, atéfék getéfambu. Saféndéka séfélak du takwa Jisas wali hérangwandénjoka mawuli yandaka dé Jisas hélék ye deka getéfaré wulayihambandé. Dé du takwa

rehafi hafwaré dé yi. Ye rendéka di du takwa deka atéfék getéfa yatakataka déré xénjoka di ya.

2

Jisas wandéka dé matamba lékémbandé du yikafre ya

Mat. 9:2-8; Luk 5:18-26

¹ Hukémbu Jisas dé wambula yi kaperneamré. Wambula ye gembu rendéka di séfélak du takwa di xéké dé yae rendéka.

² Xéka di séfélak du takwa di wun geré wulayi. Wulaaye téndaka dé hafwa sukweké. Sukwekéndéka yambu yingafwe. Yandaka dé Jisas Godna hundi wa diré.

³ Wandéka di du yétiyéti matamba lékémbandé duré jambé nakmbu yate hura ya.

⁴ Yae di Jisas téndénmbu wulayinjoka di hurufatiké, séfélak du takwa hérangwanda téndaka. Fatika di gembu wara di Jisas téndénmbu male di tawinge féra. Férae di wun du hwandén jambémbu yoo léke di wun yambumbu husanda, du takwana nyéndékmbu.

⁵ Husande di Jisas téndénmbu takandaka dé xe dé xékélaki, wunde duna mawulika. Deka mawulimbu di wa, “Dé wun duré huréhalékétandé.” Wungi xékélakita dé wun duré wa, “Wuna nyan, wuni ména hurumén haraki saraki sémbut bu hérekiwu.”

⁶ Jisas wun hundi wandéka di xékélelakikwa du nawulak wumbu re di deka mawulimbu di angi wa,

⁷ “Wun du métakika dé wungi we? God hafu dé du hurundén haraki saraki sémbut hali

hérekindé. Wun du dé angi wa, ‘Wuni hurundén haraki saraki sémbut bu hérekiwu.’ Wungi wata dé Godré haraki hundi we. Métaka we, dé du male du dé.”

⁸ Wungi wandaka dé Jisas deka mawuli xékélake dé diré wa, “Métaka guni guna mawulimbu wungi saréké? Wungi sarékékéguni.

⁹⁻¹¹ Wuni Duna Nyan ané héfambu reta hurundan haraki sémbut hali hérekiwu. Guni wun jooka xékéhambanguni. Méta hundi wuni hali wawu, ména haraki sémbut bu hérekiwu, o sé raama ména jambé hura yi? Guni wuna hambukéka jémba xékélakingute, ané hundi akwi mé xéké.” Wungi wataka dé matamba lékémbandé duré wa, “Méniré andé wawi. Méni sé raama ména jambé hura sa yi ména geré.”

¹² Wungi wandéka dé raama dé hwandén jambé bari hérae hura dé atéfék du takwana makambu yi. Yindéka xe di atéfék du takwa waréngéné. Waréngéna di Godna ximbu harékéndaka deka mawuli généndéka di wa, “Owa. Wungina joo hanja xéhambame.”

Jisas dé Livairé wa dé wali yindéte

Mat. 9:9-13; Luk 5:27-32

¹³ Jisas wambula gwande dé tukweseke tufwambu té. Téndéka di séfélak du takwa déka yae hérangwandéndaka dé diré Godna hundi wa.

¹⁴ Wataka ye dé xé alfiusna nyan déka xi Livai Romka yéwa hwenjoka yéwa hérandéka gembu rendéka. Xétaka dé wa, “Méni mé ya wuni wali.” Wungi wandéka dé raama dé Jisas wali yi.

¹⁵ Jisas yindéka di séfélak du takwa di dé wali yi. Yindaka di Romka yéwa héraakwa du, haraki saraki sémbut hurukwa du nawulak akwi di dé wali yi. Ye di Jisas déka du akwi Livai wali hénoo sata re, déka gembu.

¹⁶ Sata rendaka di Farisina xékélelakikwa du nawulak xétaka di Jisasna duré wa, “Métaka dé Romka yéwa héraakwa du, haraki sémbut hurukwa du wali dé hénoo se?”

¹⁷ Wungi wandaka dé diré sataku hundi angi wa, “Yikafre yakwa du takwa doktaka yihafindi. Baré hiyaakwa du takwa di male di yi doktaka. Yindaka dokta di deka séfi huréhaléké.” Wungi wataka dé wa, “Wuni du takwana haraki saraki mawuli wuni huréhaléké. Haraki mawuli yakwa du takwa wunika yae wuna hundi xékéndate wuni gaya. Yikafre mawuli yakwa du takwaka yahambawuni.” Jisas dé wungi wa.

*Hénooka yakérandakaka Jisas dé hundi wa
Mat. 9:14-17; Luk 5:33-38*

¹⁸ Nak nukwa guré husandakwa du Jonéna du Farisina du akwi di God wali hundi bulénjoka ye di hénooka yakér. Yakérandaka du takwa nawulak ye di Jisaska wa, “Jonéna du Farisina du akwi séfélak nukwa di hénooka yakér. Yakéra baka re di God wali hundi bulé. Ména du wungi yahambandi. Di atéfék nukwa hénoo di se. Métaka we di ména du hénooka yakérhafi ye?”

¹⁹ Wungi wandaka dé Jisas diré sataku hundi angi wa: “Du nak takwa hérandét di hénoo humbwe némafwi mawuli ye hénoo satandi, o yingafwe? Di satandi. Takwa hérandé du di wali rendét di némafwi mawuli ye satandi.

²⁰ Hukémbu di nawulak du yae wun duré hura yindat wun nukwambu di déka du takwa déka saréfa naata di hénoo sahafi retandi. Wuni wuna du wali rewuka di némafwi mawuli yata di hénoo di se.”

²¹ Wun hundi wataka dé dika sataku hundi yéték akwi angi wa: “Du takwa huli nukwa wur nak léngae hérae nyo nukwa wurmbu tékwa moforé hundafanéhafindi. Di huli nukwa wur nak léngae hérae nyo nukwa wurmbu tékwa moforé hundafanéndat hukémbu gumbu yakwanyindat huli nukwa wur yalefu maki yatandé nyo nukwa wur munae dé némafwi mofo tétandé.

²² Nak héki hwarimbu xiyae rundan meme bali séfimbu huli wain hulingu wukasandahafindi. Wungi wukasandandat wun meme bali séfi nyo ye télamétandé, hulingu atéfék yitandé. Yisékendéka dé wun meme bali séfi yikafre yamba yakéndé. Huli meme bali séfimbu wain hulingu jémba tétandé.” Wungi maki nyo hundi wali huli hundi wali yamba tékémbér.

*Baka hwa nukwaka dé Jisas hundi wa
Mat. 12:1-8; Luk 6:1-5*

²³ Baka hwa nukwa nak dé Jisas déka du wali di wit yawi nyéndékmbu yi. Ye di déka du wit sék sanjoka di wit nawulak hutukwe.

²⁴ Hutukwendaka di Farisina du nawulak xe di Jisasré wa, “Mé xé. Di wit di hutukwe baka hwa nukwambu. Godna hambuk hundi angi dé wa. ‘Guni baka hwa nukwambu jémba yamba yakénguni.’ Wun hambuk hundi di xékéhambandi. Di wit hutukweta di jémba di ye,

baka hwa nukwambu. Yingi makika di wungi huru?"

²⁵⁻²⁶ Wungi wandaka dé Jisas diré wa, “Hanja nana mandéka Devit hurundén jooka di Godna nyingambu hayi. Wun hundika guni sarékéhambanguni. Hanja Devit déka du wali hénoo yandéka dé Godna némafwi geré wulayi wun prisré dé wakwexéké, Godka hweta takandan hénoo dika hwendéte. Wun nukwa Abiatar dé prisna néma du dé. Wakwexékéndéka hwendéka Devit wun hénoo déka duka hwendéka di atéfék sa. Wungi ye di Godna hambuk hundi xékéhambandi. Godna hambuk hundi angi dé wa, ‘Pris male di Godka hwendan hénoo satandi. Nawulak du wun hénoo yamba sakéndi.’ Wungi wandéka Devit déka du wali wungi yandaka guni dika angi wahambanguni, ‘Di haraki saraki sémbut di huru.’ Wungi wahafi ye, métaka guni wuna duka haraki hundi we, Godna hambuk hundika xékéhambandi? Guni wungi wata guni jémba xékéhambanguni.” Wungi dé wa.

²⁷ Wataka dé diré wa, “God du takwaka yikafre hurunjoka dé diré baka hwa nukwa hwe. God du takwaka haraki hurunjoka dé baka hwa nukwa hwehambandé.

²⁸ Wungika we saréka wuni guniré andé wawi. Duna Nyan baka hwa nukwana néma du dé.” Jisas dé wungi wa.

3

Baka hwa nukwa Jisas wandéka dé tamba haraki

du yikafre ya

Mat. 12:9-14; Luk 6:6-11

¹ Nak nukwa baka hwa nukwa dé Jisas Godna hundi buléndaka geré wulayindéka tamba haraki du nak dé wumbu re.

² Rendéka di Jisasna hundika hélék yakwa du nawulak wun gembu re di Jisasré xé. Deka mawulimbu di wa, “Jisas baka hwa nukwambu wun duré huréhalékétandé, o yingafwe? Déré huréhalékéndét dé Godna hambuk hundika hu hwendét nani déré watame.”

³ Wungi wandaka dé tamba haraki duré wa, “Sé raama yae méni nyéndékmbu té.”

⁴ Wungi wandéka dé raama wumbu téndéka dé diré wa, “Godna hambuk hundi yingi dé wa? Baka hwa nukwa nani yikafre joo hurutame, o haraki saraki joo hurutame? Baka hwa nukwa hiyawata hurukwa du takwaré yikafre hurutame, o diré haraki hurutame?” Wungi wandéka di hundi buléhambandi.

⁵ Ye déka hundi xékénjoka hélék yandaka dé déka mawuli windéka dé dika dé saréfa na. Saréfa nae dé wun duré wa, “Ména tamba mé huritéké.” Wungi wandéka dé déka tamba huritékéndéka dé wambula yikafre ya.

⁶ Yandéka di Farisina du gwande ye Jisasré xiyanjoka di Herotna du wali hundi bulé.

Séfélak du takwa di tukweseke tufwambu té

Mat. 12:15-16; Luk 6:17-19

⁷ Jisas déka du wali di tukweseke tufwaré yi. Yindaka di séfélak Galilina du takwa deka hukémbu yi. Hurundén jooka hundi xékétaka di déka yi. Judiambu rekwa getéfa nawulak akwi,

⁸ Jerusalem, Idumea, jordan xéri angé saku, tairna hafwa, Saidonéna hafwa, wun getéfana séfélak du takwa di Jisasna hurundén jooka xéka di déka ya.

⁹⁻¹⁰ Yae xakundaka dé baré hiyaakwa séfélak du takwa nyangwal, séfimali haraki yandé séfélak du takwa nyangwalré dé huréhaléké. Huréhalékéndéka di du takwa wambula yikafre yanjoka we di déka séfimbu hurunjoka mawuli ye hérangwandéndaka hafwa dé sukweké. Sukwekéndéka dé déka duré wa, “Retewuka gunjambé nak hura tétanguni, séfélak du takwa hérangwanda tétandi.” Wungi dé wa.

¹¹ Haraki hamwinya Jisaré xe di déka makambu xakre hwaata némafwiambu di wa, “Méni Godna nyan méni.”

¹² Wungi wandaka dé Jisas diré hambuk hundimbu wa, di déka xi wandamboka.

Jisas déka aposel tamba yéti man yétékré dé waséke

Mat. 10:2-4; Luk 6:14-16; Apo. 1:13

¹³ Jisas dé némburé waré. Wara dé mawuli yandéka duré waséke wandéka di déka ya.

¹⁴⁻¹⁵ Yandaka dé du tamba atéfék man yéték wungi diré dé wa, di déka jémba yandate. Wunde duka dé angi wa, aposel dé. Di dé wali yitaka yataka déka hundi xéka di du takwaré Godna hundi wakwe hambuk hérae wandat haraki hamwinya yaange yitandi.

¹⁶ Déka duna xi angi dé: Saimon, déka nak xi Pita dé.

¹⁷ Sebedina nyan yéték, Jems akwi déka bandi Jon akwi. Bérka nak xi Boanerges dé. Mo hundi angi dé wa, jar maki hundi hambuk wakwa du.

¹⁸ Andru, Filip, bartolomyu, Matyu, Tomas, alfiusna nyan Jems, tertius, nak Saimon. Dé hanja atéfék getéfaré ye dé wa, “Romna du nanika néma du rendéte hélék wuni ye.”

¹⁹ Judas Iskariot. Hukémbu dé Jisasré mama duka dé hwe.

Di wa, “Jisas belsebul wali dé jémba ya.”

Mat. 12:25-29; Luk 11:17-22

²⁰ Hukémbu Jisas dé wambula yi geré. Ye xaakwa déka du wali hénoo sa nukwa yingafwe, séfélak du takwa di hérangwanda té.

²¹ Téndaka di du takwa nawulak di Jisaska wa, “Dé wangété du dé.” Wungi wandaka di Jisana hém xékétaka di déré héranjoka we di déka yi.

²² Xékélelaki du nawulak Jerusalemmbu hanja di yi. Ye xaakwa Jisasré xe di déka wa, “Déka mawulimbu atéfék haraki hamwinyana néma du déka xi belsebul dé wulaaye té. Téta hambuk hwendéka dé wandéka di haraki hamwinya yaange yi.”

²³ Wungi wandaka dé diré wa, yandate. Wataka dé diré sataku hundi nak angi dé wa, “Ané hundi mé xéké. Yingi maki ye dé satan dé hafuré hérekikéndé? Yingafwe.

²⁴ Natafa téfana du watémbéra hafu hafu warendat, wun getéfana du jémba yamba rekéndi.

²⁵ Natafa gena du watémbéra hafu hafu warendat di akwi jémba yamba rekéndi.

²⁶ satan déka du wali wungi di re. Di watémbéra hafu hafu warendat di jémba yamba rekéndi. Di yingafwe yatandi.

²⁷ “Du nak hara duna geré wulaaye déka jondu sélé héranjoka tale dé wun duré hura yoombu gitaka. Gitaka déka geré wulaaye déka jondu sélé hératandé.” Wungi wataka dé wa, “Satan wun hara du maki dé. Wuni wun duré yoombu gikwa du maki dé. Wuna hambuk satanéna hambukré dé sarékéngwandé.”

²⁸ Jisas wungi wataka dé wa, “Mwi hundi wuni guniré we. Du takwa haraki saraki joo ye wun haraki saraki jooka hélék ye yatakandat God hurundan haraki saraki joo yakwanyitandé. Du takwa Godré haraki hundi wandat God wun haraki hundi yakwanyitandé.

²⁹ Di haraki hundi we haraki hundi Godna Hamwinyaka wandat God wun haraki hundi yamba yakwanyikéndé. Wun haraki saraki joo reséketandé.”

³⁰ Wungi dé wa, di Godna Hamwinyaka haraki hundi wa. Métaka we? Di nawulak Godna Hamwinyaka sarékéhafi ye di wa, “Haraki hamwinyana néma du dé Jisasna mawulimbu wulaaye té.” Wungi we di Godna Hamwinyaka haraki hundi wa.

Héndé Jisasna ayiwa bandingu

Mat. 12:46-50; Luk 8:19-21

³¹ Wun nukwa Jisasna ayiwa déka bandingu akwi di déka yi. Ye hafwambu téta di Jisaska hundi taka.

³² Takandaka di séfélak du takwa Jisas wali re di déré wa, “Ména ayiwa, ména bandingu, ména

nyangengu di yae hafwambu téta di méniré xénjoka di we.”

³³ Wungi wandaka dé wa, “Wuna ayiwa bandingu héndé?”

³⁴ Wungi wataka atéfék du takwaré xe dé wa, “Guni andu wuna ayiwa, wuna bandingu.

³⁵ Godna hundi xékékwa du takwa wu wuna ayiwa, wuna nyangengu, wuna bandingu maki di re.” Jisas dé wungi wa.

4

Wit sék yawulalama yakindé duka dé Jisas sataku hundi wa

Mat. 13:1-15; Luk 8:4-10

¹ Jisas wambula dé hundi wa tukweseke tufwambu. Wandéka di séfélak du takwa yae di dé rendénmbu hérangwandé. Hérangwandéndaka dé, di déka hundi jémba xékédate mawuli ye, dé gunjambémbu wara re tukweseke gumbu dé re. Rendéka di du takwa tukweseke tufwambu re.

² Rendaka dé diré séfélak sataku hundi diré dé wa Godka. We dé diré angi wa:

³ “Mé xéké. Du nak dé déka yawimbu wit sék yawulalama yakinjoka dé yi.

⁴ Ye yawulalama yakindéka di wit sék nawulak yambumbu di xakri. Xakre di baka rendaka di afwi yae hérae di atéfék sa.

⁵ Wit sék nawulak di motu wali rendé héfambu xakri. Xakre di bari takélaka waré.

⁶ Waréndaka dé méngi jémba huruhafi yandéka nukwa xéndéka dé yalinga talinga ye di bari réka ye di hiya.

⁷ Wit sék nawulak di rami wara téndénmbu xakri. Xakre rendaka dé rami wara wura dé yakétéfi. Yakétéfindéka di wit sék nawulak sék xakéhafi ye di hiya.

⁸ Wit sék nawulak di yikafre héfambu xakri. Xakre wumbu re di jémba waré. Wara di yikafre sék xaké. Nawulak di wungi dumi hufuk sék di xaké. Nawulak di dumi gwongofu sék di xaké. Nawulak di dumi tamba yéti sék di xaké.”

⁹ Wungi wataka dé Jisas wa, “Guni xékénjoka mawuli ye waan take jémba xékétanguni.” Wungi dé wa.

¹⁰ Wun du takwa yindaka di, dé wali yitaka yatakakwa du déka du nawulak akwi di Jisasré wun sataku hundika wakwexéké.

¹¹ Wakwexékéndaka dé diré wa, “Hanja God déka jémba yakwa du takwana hundi dé faku. Némbuli wun fakundé hundi guniré dé wakwe. Hafwambu tékwa du takwaré wun jooka sataku hundi male wuni wa.

¹² Wawuka di Godna nyingambu rekwa hundi wandén maki di ya:

Di xe xe jémba yamba xékéndi.

Di hundi xéka xéka wun hundika jémba yamba xékékéndi.

Xéka di wu Godna hundi xékéndat dé God deka hurundan haraki saraki sémbut yakwanyitandé.”

Jisas dé wungi wa.

Jisas wun sataku hundi dé wakwe

Mat. 13:18-23; Luk 8:11-15

¹³ Jisas wungi wataka dé diré wa, “Wun sataku hundina mo guni xékéhambanguni wana?”

Xékéhafi ye yingi maki atéfék sataku hundika xékétanguni?

¹⁴ "Némbuli wun sataku hundi wakwetawuni. Wit sék yawulalama yakindé du dé Godna hundi dé yaki.

¹⁵ Du takwa nawulak Godna hundi di jémba xéké. Xékéndaka satan bari yae dé wun hundi hérae yaki. Yakindéka di wun hundika yike ya. Wunde du takwa di yambumbu xakrindé wit sék maki di.

¹⁶ Du takwa nawulak di motu wali rendé héfambu xakrindé wit sék maki di. Tale Godna hundi di bari xéké. Xéka di tale wun hundika yikafre mawuli ye mawuli sawuli di ya.

¹⁷ Ye di sarékéhambandi. Wun hundi deka mawulimbu nandihafi yandéka di sarékéhambandi. Yandaka di nawulak du Godna hundika hélék ye diré haraki hurundaka haraki saraki joo nawulak dika yandéka di Godna hundi bari yataka.

¹⁸ Du takwa nawulak wu rami wara téndénmbu xakrindé wit sék maki di. Di Godna hundi tale di jémba xéké.

¹⁹ Hukémbu di ané héfana jooka male sarékéndaka dé deka mawuli yéwa héranjoka male di saréké. Sarékéta di nawulak jonduka akwi di mawuli ya. Wun jondu dé Godna hundiré takatéfi. Takatéfindéka di wun du takwa Godna jémba yahambandi.

²⁰ Du takwa nawulak wu yikafre héfambu xakrindé wit sék maki di. Di Godna hundi jémba di xéké, wandén maki di ya, déka hundi di jémba xéké. Xéka di yikafre jémba ya. Nawulak di déka wungi dumi hufuk yikafre jémba yandaka

nawulak déka dumi gwongofu yikafre jémba yandaka nawulak di déka dumi tamba yéti yikafre jémba ya.” Wungi dé wa.

Hama nyu yaka dé Jisas sataku hundi wa

²¹ Wun hundi wataka dé Jisas wa, “Mé xéké. Du hama nyu ya xéréka hura yae samétakandan aki ekombu di taka, o jambé ekombu di taka? Wu yingafwe. Di jambé takumbu di taka.

²² Faakwa rekwa jondu hukémbu xétanguni. Nakélak faakwa wandan hundi hukémbu xékétanguni.

²³ Guni xékénjoka mawuli ye waan nakélak take jémba xékétanguni.” Wungi dé wa.

²⁴ Wataka dé diré wa, “Wun hundika mé jémba saréké. Guni jémba saréka wuna hundi xékétanguni. Guni nawula xékéngut nawula akwi xékétanguni. Xékéngut God gunika yikafre mawuli ye nawulak xékélelaki akwi hwetandé.

²⁵ Wuna hundi jémba xékékwa du takwa hukémbu Godna hundika jémba xékétandi. Wuna hundi jémba xékéhafi yakwa du takwa di wa, ‘Nani Godna hundi bu xékékwa.’ Wungi wataka di hukémbu déka hundika yike ye baka retandi.” Jisas dé wungi wa.

Takélaka waréndé wit sékka dé Jisas sataku hundi wa

²⁶ Wun hundi wataka dé wa, “Godna jémba yakwa du dé wit sék yawulalama yakikwa du dé. Dé wit sék héfambu yawulalama yakitaka

²⁷ gan hwae ganémba raama dé xé wit sék takélaka waré. Waréndéka dé xékélakahibandé. Yíngi maki dé wit sék takélaka waré?

²⁸ Héfa dé hafu hurundéka dé wun wit sék takélaka wara ganga wee xaka dé sék xaké.

²⁹ Xaka mwi téndéka dé wun du xe dé yarmbu xatéké.”

Miyar sékka dé Jisas sataku hundi wa

Mat. 13:31-32; Luk 13:18-19

³⁰ Wun hundi wataka dé wa, “Godna jémba yakwa du takwaka yingi maki watawuni? Méta sataku hundi wawut xékétanguni?

³¹ Wuni angi wuni we. Wun du takwa tale yalefu hém retandi. Hukémbu némafwi hém xakutandi. Wun hém wu miyar sék maki di. Wun miyar sék wu yalefu sék male dé. Nana héfambu tékwa atéfék hénoona sék wu némafwi dé.

³² Du wun miyar sék fukandéka dé wura wara néma gali fukandéka némafwi mi dé té. Téndéka hakélékombu di séfélak afwi yae wur yatitaka di hwae.” Jisas dé wungi wa.

³³ Wungi dé séfélak sataku hundi du takwaré wa. Di xékéndakangalambu xe hundi wundé hwendé.

³⁴ Sataku hundi male dé diré wa. Wataka dé hukémbu déka du male téndéka dé diré mo hundi wa, di jémba xékédate.

Jisas wandéka dé néma mur fakéna

Mat. 8:18, 23-27; Luk 8:22-25

³⁵ Nukwa nandindéka gan hunyindéka dé Jisas déka duré wa, “Mé yangut yikwa tukweseke angé sakuré.”

³⁶ Wungi wandéka di wumbu rendé séfélak du takwaré yatakataka di Jisas rendén gunjambémbu waré. Wara di déré hura yi.

Yindaka di du nawulak nak gunjambémbu akwi di yi, di wali.

³⁷ Yindaka néma mur hurundéka dé gu raama wara gunjambémbu gwande dé sukweké.

³⁸ Sukwekéndéka dé Jisas gunjambéna hungalimbu dé xénde hwa. Ambutékémbu dé anéngamba hokate hwa. Hwandéka di déré sérkené. Sérkena di wa, “Néma du, nani hiyatame. Nanika méni saréké, o yingi maki dé?”

³⁹ Wungi wandaka dé waréngéna raama wandéka dé mur fakénandéka dé gu jémba té.

⁴⁰ Téndéka dé déka duré wa, “Métaka guni roo? Guniré yikafre huruwun hambukka sarékéhambanguni.”

⁴¹ Wungi wandéka di roo. Roota di hafu bula di wa, “Owa. Dé yingi maki du dé? Dé wandéka dé mur wali gu wali déka hundi xéké.” Di wungi di wa.

5

Jisas wandéka dé haraki hamwinya hura téndé du dé yikafre ya

Mat. 8:28-34; Luk 8:26-39

¹ Jisas déka du wali tukweseke angé sakuré yae di Gerasana héfambu xaku.

² Xaakwa dé Jisas gunjambé yatakataka yandéka dé haraki hamwinya hura téndé du nak yae dé Jisasna saawi xéwata dé ya. Wun du dé du takwa hiyandaka réméndan hafwambu re dé Jisaska ya.

³⁻⁴ Dé atéfék nukwa duré réméndan hafwambu dé re. Rendéka du nawulak séfélak nukwa déka man tamba yoombu di gi. Gindaka dé wun yoo

nékéte yatakataka dé yaange yi. Hambuk yoombu akwi gindaka dé wun yoo nékéte yatakataka dé yaange yi. Yindéka di déré méta maki nae hulukikéndi. Dére yoombu wambula ginjoka di hurufatiké.

⁵ Gan nukwa dé du takwa hiyandaka rémendan hafwambu, némbumbu wata male wata male reta dé dé hafu déka séfi motumbu séké.

⁶ Jisas xakundéka dé wun du Jisasré afakémbu xé. Xe dé déka fétékére yae hwati se wandé da.

⁷⁻⁸ Yandéka Jisas xe dé wa, “Méni haraki hamwinya wun duna mawuli mé yatakataka gwande yaange yi.” We wandéka dé hambukmbu wa, “Jisas, méni anwarmbu rekwa Godna nyan. Méni wuniré méta yataméni? Godna ximbu wuni méniré we. Méni wuniré hangéli hwekéméni.”

⁹ Wungi wandéka dé Jisas dére wa, “Ména xi yingi dé?” Wungi wandéka dé dére wa, “Wuna xi Xi Warekwa Du me. Nani séfélak me.”

¹⁰ Wungi wataka dé wa, “Nani nak héfaré yinjoka hélék me ye. Nani yatakataka nak téfaré yimbete wakéméni.” Wungi we dé hambukmbu wa.

¹¹ Wun némbumbu séfélak bali hénoo sata téndaka.

¹² Sandaka di wun duré hura téndé haraki hamwinya Jisasré wa, “Méni naniré hélekinjoka mawuli ye méni wamét nani wun balina mawuliré wulayitame.”

¹³ Wungi wandaka dé diré wa, “Guni mé xaakwa yaange yi.” Wungi wandéka di wun duré yatakataka ye di wun balina mawulimbu

wulayi. Wulayindaka wun bali (2,000 maki) néma takumbu yaange naande ye gumbu xakre hulingu se di wungi hiya.

¹⁴ Wungi yandaka wun balika hatikwa du xétaka di yaange yi. Ye di atéfék getéfambu rendé du takwaré wun jooka safé. Saféndaka di du takwa wun joo xénjoka di yi.

¹⁵ Ye di Jisas téndén héfambu xaakwa di séfélak haraki hamwinya hura téndé duré di xé. Dé nukwa wur naake yikafre mawuli ye Jisasna man mombu rendéka di xé. Xe di roo.

¹⁶ Roondaka dé Jisas wun joo hurundéka xéndé du takwa di diré safé, haraki hamwinya hura téndé du yikafre yandéka bali hiyandanka.

¹⁷ Saféndaka di Jisasré wa, dé deka héfa yatakataka nak hafwaré yindéte.

¹⁸ Wandaka dé Jisas diré yatakataka yinjoka ye gunjambémbu waréndéka dé haraki hamwinya hura téndéka yikafre yandé du déré wa, “Wuni méni wali yinjoka wuni mawuli ye.”

¹⁹ Wungi wandéka dé déré wa, “Méni ména getéfana duka wambula ye diré hundi mé safé, Néma Du ménika saréfa nae méniré yikafre hurundénka.”

²⁰ Wungi wandéka dé déré yatakataka ye dé hundi safé, Dekapolisna héfambu rekwa séfélak getéfambu. Jisas déré hurundén jooka dé hundi safé. Saféndéka atéfék du takwa xéka di waréngéna di saréké waréké.

Jisas dé takwa yétékré yikafre huru

Mat. 9:18-26; Luk 8:41-56

²¹ Jisas déka du wali gunjambémbu ye di tukweseke angé sakumbu xakundaka di séfélak

du takwa hérangwanda di dé wali té. Dé tukweseke tufwambu dé té.

²²⁻²³ Téndéka dé du nak déka xi jairus dé déka yi. Dé wun getéfana Godna hundi buléndaka gena néma du dé. Ye dé hwati se dé Jisaska wandé dae dé déré wa, “Wuna nyan hiyatalé. Méni yae ména tambambu léré hurumét lé wambula yikafre yatalé.”

²⁴ Wungi wandéka dé dé wali yi.

Jisas yambumbu yindéka di séfélak du takwa déka hukémbu yi. Yindaka yambu haak hwahambandé.

²⁵ Yindéka lé takwa hési lé di wali yi. Séfélak (12) héki hwari ramu yindéka lé re.

²⁶ Hanja séfélak nukwa lé séfélak doktaka yi, di léré huréhalékéndate. Ye lé léka atéfék yéwa hweléka wun ramu sékéhambandé. Yikafre yahambalé.

²⁷⁻²⁸ Ye lé Jisaska saféndan hundi xéka lé léka mawulimbu wa, “Wuni déka nukwa wurmbu séngétakéwut wuni wambula yikafre yatawuni.” Wungi wataka lé séfélak du takwa wali ye déka hukémbu ye lé déka nukwa wurmbu séngétaké.

²⁹ Séngétakéléka dé ramu bari sékéndéka lé yikafre xaku.

³⁰ Xakuléka Jisas bari dé xéké, déka hambuk nawulak yindéka. Xéka waleka dé déka hukémbu yindé du takwaré wa, “Héndé wuna nukwa wurmbu séngétaké?”

³¹ Wungi wandéka déka du di wa, “Séfélak du takwa di méni wali yindaka hafwa sukwekéndéka méni xé. Di nawulak méniré di séngétaké, wana? Métaka méni naniré we, méniré

séngétakéndanka?”

³² We wandaka dé deka hundi xékéhafi ye dé déré séngétakéndé duka hwaké.

³³ Hwakéndéka wule takwa léka hurulén jooka xéka némafwiambu roota lé déka ya hwati se wandé dae lé wun jooka hundi safé.

³⁴ Saféléka dé wa, “Takwanya, nyéniré huréhalékéwun hambukka jémba saréka némbuli yikafre andé yanyi. Yikafre mawuli ye yitanyéni.”

³⁵ Te dé hundi buléndéka di du nawulak Godna hundi buléndaka gena néma duna gembu di ya. Yae xaakwa di wumba néma duré wa, “Ména takwanya bu hiya. Méni wamét wumba néma du yamba yikéndé. Dé ye déka nawulak jémba yatandé.”

³⁶ We wandaka dé Jisas wun hundi xéka dé Godna hundi buléndaka gena néma duré wa, “Méni rookéméni. Wuni ména takwanyaré yikafre huruwun hambukka sarékétaméni.”

³⁷ Wungi wataka dé Pita, Jems, Jemsna bandi Jon diré dé wa, “Guni hafu wuni wali mé ya. Nawulak du takwa yakéni.”

³⁸ Wungi wandéka di dé wali yi, wumba néma duna geré. Ye di xé séfélak du takwa hérangwanda di wule takwanyaka saréfa naata némafwiambu gérandaka.

³⁹ Xétaka di geré wulayindaka dé wa, “Métaka guni wungi gérae? Lé hiyahambalé. Baka xéni lé hwae.”

⁴⁰ Wungi wandéka di déka wangi. Wangindaka dé deka hundi xékétaka wandéka di atéfék gwandi hafwaré. Gwandindaka dé

takwanyana yafa ayiwa, déka du hufuk wali wungi di wulayi, takwanya hwalénré.

⁴¹ Wulaaye dé léka tambambu hura dé déka hundimbu léré wa, “Talita kum.” Wun mo hundi angi dé: “Takwanya, sé ramé.”

⁴² Jisas wandéka lé bari raama lé yitaka yataka. Léka héki hwari tamba atéfék man yéték. Yitaka yatakaléka xe di waréngéné.

⁴³ Waréngénéndaka dé wa, “Mé xéké. Wun jooka safékénguni. Nawulak du takwa xékékéndi. Hénoo nawulak hwengut satalé.” Jisas dé wungi wa.

6

Nasaret di Jisaska hu hwe

Mat. 13:54-58

¹ Jisas wun getéfa yatakataka dé déka motéfaré yi. Yindéka di déka du di dé wali yi.

² Ye xaakwa baka hwa nukwa dé Godna hundi buléndaka geré wulayi. Wulaaye dé Godna hundika du takwaré dé wa. Wandéka di séfélak du takwa xéka waréngéna di wa, “Owa. Wun du yimbu dé wun hundi héra? Yimbu dé wun xékélelaki héra? Dé hanja xéhafi yamben séfélak hambuk jémbe dé ya.

³ Dé ge tokwa du dé. Maria lé déka ayiwa lé. Jems, Joses, Judas, Saimon di déka bandingu di. Déka nyangengu atéfék ambu di re, nani wali. Dika nani xékélaki. Dé néma du yingafwe. Dé baka du dé. Yingi maki dé wun hundi wa?” Wungi we di hélék ya déka.

⁴ Hélék yandaka dé Jisas wa, “Profet nak déka motéfambu reta hundi wandét déka hém, déka

gembu rekwa du takwa akwi, déka motéfambu rekwa du takwa akwi, di déka hundi xékénjoka hélék di ya. Nawulak getéfana du takwa déka hundi xéka di déka xi harékétandi.”

⁵ Wungi wandéka di Jisaska jémba sarékéhafi yandaka dé hanja xéhafi yandan hambuk jémba yahambandé wun getéfambu. Ané jémba male dé ya. Baré hiyaakwa nawula du takwaré déka tamba takandéka di yikafre ya.

⁶ Wun getéfambu rekwa du takwa déka hundi xékéhafi yandaka dé Jisas saré waréké xéké. Hukémbu dé séfélak getéfaré ye dé Godna hundi du takwaré wa saafa yi.

Jisas déka duka dé jémba hwe

Mat. 10:1, 9-14; Luk 9:1, 3-5

⁷ Jisas déka du tamba atéfék man yéték wandéka yandaka dé dika hambuk hwe, di wandat duna mawulimbu téndé haraki hamwinya yaange yindate. Hwetaka dé diré wa, “Du yéték yéték wungi sa guni yi.

⁸ Hénoo, wur, yéwa hura yikénguni. Séto bangi male mé guni hura yi.

⁹ Su mé sanda. Nukwa wur natafa male guni naki. Yéték yingafwe.

¹⁰ Guni ye getéfa nak xaakwa ge nakré wulaaye wun gembu male guni re. Wun gembu re hukémbu nak getéfaré yitanguni.

¹¹ Guni nak getéfaré wulayingut wun getéfambu rekwa du takwa guna hundi xékéhafi ye, gunika hu hwendat, guni wun getéfa yatakataka yita guna manmbu tékwa harki létékétaka sa guni yi. Guni wungi yangut di xe

watandi, 'Nani dika hu hweta nani Godna hundika nani hu hwe. Hukémbu God hurumben haraki saraki joo naniré hasa hwetandé.' Wungi watandi."

¹² Wungi wandéka di déka du yi. Ye di du takwaré wa, "Hurungun haraki saraki sémbut mé guni yataka."

¹³ Wungi wataka di duna mawulimbu téndé haraki hamwinyaré wandaka di yaange yi. Baré hiyaakwa du takwa Godka jémba sarékéndate di deka séfimbu di wel taka. Takandaka di yikafre ya. Wungi di Jisasna du huru na hara na yi.

Guré husandakwa du Jon dé hiya

Mat. 14:1-12; Luk 9:7-9

¹⁴ Jisasna du wungi yandaka néma du Herot dé hundi xéké. Métaka we? Atéfék getéfambu Jisaska wata di hundi bulé. Du takwa nawulak di wa, "Guré husandakwa du Jon hiyae wambula dé ramé. Raama néma hambuk hérae dé wun hambukmbu jémba ya."

¹⁵ Wungi wandaka di nawulak wa, "Wu hanja rendé du elaija dé." Wungi wandaka di nawulak wa, "Wu profet dé, hanja rendé du maki dé."

¹⁶ We wandaka dé Herot wun jooka xéka dé wa, "Hanja wuni wawuka di Jonéna humbu xatéké. Xatékéndaka hiyae némbuli dé wambula wundé raméndé."

¹⁷⁻¹⁸ Hanja Herot dé déka nyama Filipna takwaré héra. Wule takwana xi herodias. Hérandéka dé Jon wa, "Ména nyamana takwaré haraki méni héra. God wun jooka dé haraki hundi wa." We wandéka dé Herot Jonéna

hundika hélék ye wandéka di déka du ye di Jonré huluke yoombu giya di déré séndé geré hura yi.

¹⁹ Yindaka séndé gembu hwandéka lé herodias haraki mawuli xéka lé Jonré xiyanjoka lé mawuli ya. Mawuli ye lé déré xiyanjoka lé hurufatiké.

²⁰ Métaka we? Herot wungi xiyanjoka hélék dé ye. Herot dé xékélaki. Jon dé Godna hundi xékéta yikafre sémbut hurukwa du dé. Wungi xékélakita dé Herot roo dé Jonré xiyahambandé. Dére yikafre dé huru. Hura dé nak nak nukwa Jon wali hundi bula dé déka hundika mawuli ye dé saré waréké xéké.

²¹ Hukémbu lé herodias Jonré xiya yambuka hwaké. Herot wandéka déka du di némafwi hénoo humbwi, déka ayiwa déré héralén nukwa yandéka. Humbwindan hénoo sandate wandéka di déka jémba yakwa duna néma du, xi warekwa duna néma du, Galilimbu rekwa duna néma du, wungi di yi.

²² Ye rendaka herodiasna nyan gwande lé hétihya. Hétihyaléka Herot wali hénoo sata rendé du xe di atéfék némafwi mawuli ya. Ye dé Herot wule takwaré wakwexéké, “Métaka nyéni mawuli ye? Mawuli yanyéka joo hwetawuni.”

²³ Wataka dé wambula wa, “Nawulak jooka akwi mawuli yanyét hwetawuni. Wuna héfa, wuna ge, wuna joo nyéndékmbu mune hwetawuni. Wungi maki hurunjoka wuni we. Wuni mwi hundimbu wuni we.” Herot wungi dé wa.

²⁴ Dé wungi wandéka lé wule takwa gwande lé léka ayiwaré wakwexéké, “Méta jooka wawut

wunika hwékéndé?” Wungi wakwexékéléka lé léka ayiwa wa, “Guré husandakwa du Jonéna hmbuka watanyéni. Wataka héranyét dé hiyandét mawuli yatawuni.”

²⁵ Wungi waléka lé bari hari néma du rendanré yi. Ye lé wa, “Némbuli guré husandakwa du Jonéna hmbu mé xatéka andémbu take méni wuniré hwetaméni.”

²⁶ Wungi waléka dé Herot saréfa nae dé léré mwi hundi wandéka di dé wali reta hénoo sandé du di akwi xéké. Saréfa nae dé nak maki hundi wanjoka hélek ye dé wa yawundu.

²⁷ Yawundu nae wandéka dé déka du nak ye séndé geré wulaaye dé Jonéna hmbu xatéké.

²⁸ Xatéka dé hmbu andémbu take dé wule takwaka hura yi. Hura ye dé wule takwaka hwendéka lé léka ayiwaka hwe.

²⁹ Wungi yandaka Jonéna du xékétaka ye di Jonéna fusa hérae hura ye di rémé.

*Jisas dé séfélak (5,000) duka hénoo hwe
Mat. 14-13-21; Luk 9:10-17; Jon 6:5-13*

³⁰ Jisasna du di wambula ya déka. Yae di dé wali reta di yandan atéfék jémbaka, wandan atéfék hundika akwi di déré safé.

³¹ Saféndaka di séfélak du takwa yitaka yataka. Yitaka yatakandaka Jisas déka du wali resétota hénoo sahambandi. Wungi yandaka dé diré wa, “Nani hafu du takwa rehafi hafwaré ye resétotame.”

³² Wungi wataka di gunjambé hérae hura di du takwa rehafi hafwaré yi.

³³ Di yindaka séfélak du takwa xe di déka hundi xéké. Xéka di atéfék getéfana du takwa bari fétékéré ye di tale xaku.

³⁴ Xakundaka dé Jisas gunjambémbu yae tukweseke tufwambu te dé séfélak du takwaré xé. Xe déka mawulimbu dé wa, “Sipsip balika hatikwa du rehafi yandét di sipsip bali jémba yamba tékendi. Wunde du takwa di wun sipsip bali maki di.” Wungi we dé dika saréfa na. Saréfa nae dé diré séfélak hundi wa.

³⁵ Wandéka gérambu yandéka déka du yae di déré wa, “Ané du rehafi hafwa dé. Nukwa a nanditandé.

³⁶ Méni mé wamét ande du takwa atéfék getéfaré ye di deka hénoo hérae sanda.”

³⁷ Wungi wandaka dé Jisas diré wa, “Yingafwe. Guni dika hénoo hwetanguni.” Wungi wandéka di wa, “Nani dika bret héranjoka séfélak yéwa hwetame (200 nukwana yéwa dé). Nani ye wun du takwaka atéfék hénoo nawulak hérae dika hwembete méni mawuli ya, o yingi maki dé?”

³⁸ Wungi wandaka dé wa, “Bret hatika dé re? Sa guni ye xé.” Wungi wandéka di hwaka xé. Xétaka wambula yae di wa, “Yalefu bret natamba xéri hamwi yéték wungi dé re.” Wungi di wa, Jisaska.

³⁹ Wandaka dé atéfék du takwaré wa, “Guni sé naande guni wumbu wara takumbu re.”

⁴⁰ Wungi wandéka di nawulak némafwi hémémbu, nawulak yalefu hémémbu wungi di wumbu wumbu re.

⁴¹ Rendaka dé wun yalefu bret natamba wali xéri hamwi yéték wungi hérae dé nyirré yasawara xéta dé Godka diména nae dé hwe.

Wungi wataka bret fukae dé déka duka hwe, du takwaka mune hwendate. Hwetaka dé wun xéri hamwi yéték akwi dé hwe, mune hwendate.

⁴² Hwendéka mune hwendaka di atéfék du takwa jémba hura sa.

⁴³ Sandaka nawulak bret wali nawulak xéri hamwi wali rendéka di Jisasna du wasara tamba yéti manmbu yéték di lakwa sukweké.

⁴⁴ Séfélak (5,000) du di wun bret sa. Séfélak takwa, séfélak nyangwal akwi wumbu di reta sa.

Jisas dé gu tokumbu yi

Mat. 14:22-32; Jon 6:15-21

⁴⁵ Jisasna du wungi yandaka dé diré wa, “Guni gunjambémbu wara guni tale yitanguni, tukweseke angé sakuré, Betsaidaré.” Wungi wandéka déka du yindaka dé dé wali téndé du takwaré wa, di deka getéfaré yindate.

⁴⁶ Wandéka yindaka dé God wali hundi bulénjoka dé némburé waré.

⁴⁷ Gan hunyindéka déka du gunjambémbu re tukweseke nyéndékmbu rendaka Jisas hafu dé re némbumbu.

⁴⁸ Re dé xé mur yandéka gunjambé yawiwalekéndéka di déka du gunjambémbu yinjoka hambuk jémba yandaka. Xétaka ye télakénjoka hurundéka dé gu tokumbu dika yi. Ye dé diré tenangérénjoka nae dé yi.

⁴⁹ Ye gu tokumbu yindéka xe di wa, “Wu wali du nak wana.” Wungi wataka di atéfék déré xe némafwimbu roota di wanji.

⁵⁰ Wanjindaka dé bari wa, “Guni rookénguni! Ané wuni wuni yae. Yikafre mawuli mé ya.”

⁵¹ Wungi wataka dé gunjambémbu waré. Wara dé di wali rendéka mur yahambandé. Yahafi yandéka waréngénéta di wa, “Owa. Wu yingi maki du dé?” Wungi wata di saré waréké xéké.

⁵² Nalikambu Jisas wunde du takwaka bret hwendénka di sarékéhambandi. Wun jooka yike yata waréngénéta di wungi wa.

*Genesaretmbu Jisas dé du takwaré huréhaléke
Mat. 14:34-36*

⁵³ Jisas déka du wali di tukweseke angé sakuré gunjambémbu yae di Genesaretna héfambu xaku. Xaakwa di gunjambé hari di mimbu lékitaka.

⁵⁴ Lékitaka yindaka di du takwa Jisasré xé.

⁵⁵ Xétaka di atéfék getéfaré fétékééré ye di baré hiyaakwa du takwa nyangwalré hérae di jambémbu yate hura ya. Yate hura di Jisas téndén hafwaré yi.

⁵⁶ Jisas yindén atéfék getéfaré, di baré hiyaakwa du takwa nyangwal, séfimali haraki yandé du takwa nyangwalré yate hari. Yate hura ye di hérangwanda téndan hafwambu taka. Takataka di déré wa, “Méni yawundu namét di ména nukwa wurna wambumbu male séngétakétandi.” Wungi wandaka di déka nukwa wurmbu séngétaka di yikafre ya.

7

*Godna hundi dé mandékana hundiré dé
sarékéngwandé
Mat. 15:1-20*

¹ Xékélelakikwa du nawulak di Jerusalemémbu re yae di Farisina du wali wungi di hérangwandé Jisas téndénmbu.

² Hérangwanda di xé Jisasna du nawulak tamba gu yakéhafi hénoo sandaka. Di deka tamba gu yakéhafi yandaka di Farisina du diré xe di wa, “Nana hambuk hundi xékéhambandi. Wu haraki saraki sémbut hurukwa du di.” Wungi di wa.

³ Farisina du, séfélak Judana du akwi, deka mandéka wandan maki wungi male tamba jémba gu yakétaka di hénoo sa.

⁴ Di jondu hérandaka hafwaré yitaka yae di tamba gu yakéte. Yakétaka di hénoo sate. Deka mandéka wandan maki di aki, andé, hanyandé akwi di wungi male jémba yakwanyi.

⁵ Di wungi yandaka Jisasna du mandéka wandan maki yahafi yandaka di Farisina du xékélelakikwa du akwi di Jisasré wakwexéké, “Métaka di ména du nana mandéka wandan hundi xékéhafi ye deka tamba gu yakéhafi di hénoo sa?”

⁶ Wungi wakwexékéndaka dé Jisas wa, “Wuna du haraki sémbut huruhambandi. Guni hafu yéna yakwa du guni. Hanja Profet Aisaia ané hayindén hundi wu mwi hundi dé hayi gunika. Angi dé hayi:

God dé wa, “Ané du takwa di wunika yikafre hundi wa.

Wungi we di wunika deka mawulimbu sarékéhambandi.

⁷ Di deka hambuk hundi xéka wandén maki xéka di wun hundika wa, ‘Wu Godna hundi dé.’

Wungi maki di baka haréké wuna xi.”
God wandénéngala dé Aisaia dé hayi.

⁸ Guni wun du maki guni re. Guni Godna hundi xékéhafi ye guni duna hundi male guni xéké.”

⁹ Wun hundi wataka dé Jisas wa, “Guni Godna hundi xékéhafi ye nana mandéka wandan hundi male xékéta guni wa, ‘Nani xékélelakikwa du me.’ Wungi wanguka guna mawuli haraki dé re.

¹⁰ Hanja Moses Godna hundi dé angi wa, ‘Guni guna yafa ayiwaré yikafre mé huru.’ Wungi wataka dé ané hundi akwi dé wa, ‘Du nak déka yafa ayiwaka haraki saraki hundi wandét wun duré mé xiyangut dé hiyandé.’ Wungi wandéka wun hundi Godna nyingambu dé re.

¹¹ Guni wun hundi xékéhafi ye guni wa, ‘Du nak déka yafa ayiwaré angi wandét, Wuna atéfék jondu Godka hwenjoka wuni waséke. Godka hwehafi yata wun jondu bénika yamba hwékéwuni. Béniré yikafre hurunjoka wuni hurufatiké.

¹² Wungi wata déka yafa ayiwaré yikafre yamba hurukéndé.’

¹³ Guni wungi we guni Godna hundi xékéhafi yata guna mandékana hundi male xékéta hundi wanguka di du takwa akwi wungi haraki di huru. Hurundaka guni haraki saraki sémbut akwi guni huru.” We dé diré wa.

¹⁴ Jisas wun hundi wataka dé du takwaka wandéka di déka ya. Yandaka dé diré wa, “Guni wuna hundi mé jémba xéké. Xéka ané hundika guni jémba xékétanguni.

¹⁵⁻¹⁶ Du takwana biyaré wulayikwa jonduka God dé wa, ‘Wun jondu du takwana hamwinyaré haraki yamba hurukéndé.’ Du

takwana mawulimbu xalekwa jooka God dé wa, 'Wu haraki saraki sémbut hurukwa du takwa di.' Wungi dé wa.

¹⁷ Jisas wungi wataka dé du takwaré yatakataka dé déka du wali di geré wulayi. Wulaaye di déka du déré wakwexéké wun hundika.

¹⁸⁻¹⁹ Wakwexékéndaka dé diré wa, "Guni akwi wun hundika xékéhambanguni, o yingi maki dé? Mé xéké. Du takwa sandan joo deka biyaré dé naande dé di takuré dé yi. Sandan joo deka mawuliré haraki huruhambandé." Wungi dé wa.

Jisas wungi wandéka nani xéké. Atéfék hénoo hamwi wu yikafre dé. Nani nawulak hénoo hamwika yamba yakérokémé.

²⁰ Jisas dé wambula wa, "Du takwana mawulimbu xalekwa jooka God dé wa, 'Wu haraki sémbut hurukwa du takwa di.' Wungi wataka dé, wun jooka dé xéké.

²¹⁻²² Du takwana mawulimbu haraki saraki mawuli dé xale. Xalendéka di haraki saraki mawuli xékéta di, du wali takwa wali haraki sémbut huruta di, sélé héraata di, du xiyaata di, du nak duna takwa wali haraki sémbut huruta, takwa hési takwana du wali haraki sémbut huruta, mawuli raméta di, nak maki nak maki haraki saraki sémbut huruta di, yénataka hundi wata di, fakumbeka séfi hafwambu wakweta di, mawuli wiya raméta di, yénataka haraki hundi wata di, wasowaso téta di, wangété sangété yata té.

²³ Wun haraki saraki sémbut atéfék du takwana mawulimbu dé xale. Xalendéka di haraki saraki sémbut huru. Haraki saraki sémbut

hurundaka God dika dé wa, ‘Wu haraki saraki sémbut hurukwa du takwa di.’ Dé wungi wa.”

Fonisiana takwa lé Jisaska jémba saréké
Mat. 15:21-28

²⁴ Wun hundi wataka dé Jisas wun getéfa yatakataka dé tairna héfaré yi. Ye dé getéfa xaakwa dé ge nakré wulayi. Wulaaye dé déka mawulimbu wa, “Wuni ané gembu rewut di du takwa yamba xékéndi.” Wungi wandéka di déré xé.

²⁵⁻²⁶ Xe di hundi buléndaka lé takwa hési xékétaka lé déka bari yi. Lé Judana takwa yingafwe, lé nak téfambu yalé takwa lé déka yi. Léka motéfa Fonisia Siriana héfambu dé re. Léka takwanyana mawulimbu haraki hamwinya nak wulaaye téndéka lé léka ayiwa Jisaska yi. Ye lé hwati se wandé dae lé déré wa, “Haraki hamwinya dé té, wuna takwanyana mawulimbu. Méni wamét dé yaange yindéte wuni we.”

²⁷ Wungi waléka dé wa, “Nani nyangwal sandaka hénoo hérae wasaka hwembet, wu haraki dé. Nani tale nyangwalka hwetame.”

²⁸ Wungi wandéka lé wa, “Néma Du, wu mwi hundi méni we. Wuni angi wuni we. Nyangwal hénoo sandaka nawulak héfambu xakrindéka di deka wasa hérae sa. Méni wuniré yikafre hurumét wu yikafre dé.”

²⁹ Wungi waléka dé léré wa, “Wungi jémba wataka némbuli nyéna getéfaré yitanyéni. Haraki hamwinya nyéna takwanyana mawuli yatakataka dé yaange yi.”

³⁰ Wungi wandéka lé léka getéfaré wambula ye lé xé takwanya yikafre ye jambémbu hwaléka. Xe lé xékélaki haraki hamwinya léré yatakataka yaange yindénka.

Jisas wandéka dé waan xékéhafindé du yikafre ya Mat. 15:29-31

³¹ Hukémbu tairna héfa yatakataka Saidonéna héfambu ye dé Dekapolisna héfambu ye dé Jisas Galilina tukwesekembu xaku.

³² Ye xakundéka di du nakré hura yi déka. Wun du waan xékéhafindé, hundi akwi buléhafindé. Wun duré hura ye di Jisasré wa, déré tamba takandéte.

³³ Wandaka dé Jisas wun duré hura dé, wunde du takwaré yatakataka dé ye bér hafu té. Te dé Jisas déka sékétamba yéték wun duna waanéna yambumbu takataka simbar séxae dé déka sékétambambu wun duna tékalimbu taka.

³⁴ Takata dé nyirré yasawara xé. Yasawara xe, saréfa nae dé yanambi hérae dé déka hundimbu wa, “Efata.” We dé wa. Mo hundi angi dé: Mé nafwi.

³⁵ Jisas wungi wandéka dé jémba xéké. Xékéndéka déka tékali yikafre yandéka dé jémba bulé.

³⁶ Buléndéka dé Jisas du takwaré waleka xe dé diré wa, “Wun jooka safékénguni.” Wungi wandéka di déka hundi xékéhafi ye di wun jooka hundi wa saafa yi.

³⁷ Wa saafa yindaka xéka waréngéna di wa, “Owa. Wu yingi maki du dé? Yikafre male jémba dé ye. Yandéka di hundi xékéhafi yandé du

takwa di jémba xéké. Hundi buléhafi du takwa di hundi bulé.” We di wa.

8

Jisas dé séfélak (4,000) du takwaka hénoo hwe Mat. 15:32-39

¹⁻² Nakémba nukwa séfélak du takwa ye di hérangwandé, Jisas téndénmbu. Hérangwanda re hénooka hiyandaka Jisas wandéka déka du déka yandaka dé diré wa, “Wun du takwa nukwa hufuk wuni wali re deka atéfék hénoo bu sasékenda, némbuli hénoo wali rendaka dika wuni saréfa nae.

³ Nawulak di afaké téfambu di ya. Wuni dika hénoo hwehafi yawut di deka getéfaré wambula ye yambumbu hénooka hiyatandi.”

⁴ Wungi wandéka di déka du déré wa, “Ané du rehafi hafwa dé. Yingi maki nani séfélak du takwaka hénoo hwetame?”

⁵ Wungi wandaka dé Jisas diré wakwexéké, “Bret hatika dé re?” Wungi wakwexékéndéka di wa, “Bret angé tamba yétiyéti angé tamba hufuk dé re.”

⁶ Di wungi wandaka dé atéfék du takwaré wa, “Guni sé naande re héfambu.” Wungi wandéka rendaka dé wun yalefu bret hérae dé Godka diména nae dé bret fukae dé déka jémba hurukwa duka hwe, du takwaka mune hwendate. Hwendéka di mune hwe.

⁷ Nawula yalefu xéri hamwi akwi di hura ya. Jisas wun xéri hamwi hérae dé Godka diména nae dé déka jémba hurukwa duka hwe, du takwaka mune hwendate.

⁸ Hwendéka mune hwendaka di atéfék jémba hura sa. Sandaka dé Jisas fukandén bret nawulak wali xéri hamwi nawulak wali rendéka di Jisasna du wasara angé tamba yétiyéti angé tamba hufuk wungi di lakwa sukweké.

⁹ Séfélak (4,000 maki) du takwa di wumbu reta sa. Rendaka Jisas wandéka di du takwa yi deka getéfaré.

¹⁰ Yisékendaka Jisas déka du wali gunjambémbu wara di Dalmanutana héfaré yi.

Farisina du di Jisasré wakwexéké hambuk jémba yandéte

Mat. 16:1-4

¹¹ Farisina du nawulak yae di Jisas wali warunjoka nae di ya. Yae di deka mawulimbu di wa, “God wandéka dé Jisas ya, o du male du wana?” Wungi saréka di déré wa, “Méni hanja xéhafi yamben hambuk jémba nak yataméni. Yamét nani xe xékélakitame, God wandéka méni ya.”

¹² Wungi wandaka dé Jisas hélék ye dé wakwexéké, “Métaka guni némbuli rekwa du takwa guni hanja xéhafi yangun hambuk jémbaka wakwexéké? Wungi yamba xékénguni. Mwi hundi wuni guniré we.”

¹³ Wungi wataka diré yatakataka déka du wali gunjambémbu wambula wara di tukweseke angé sakuré yi.

Farisina yénataka hundika akwi Herotna yénataka hundika akwi dé Jisas wa

Mat. 16:5-12

14 Jisasna du bretka yike ye di natafa bret male di hérae hura yi gunjambémbu.

15 Yindaka dé Jisas diré ané sataku hundi hambukmbu dé wa, “Mé guni xékélaki na. Farisina du, Herot akwi, deka yis hurukénguni.”

16 Wungi wandéka di di hafu bula di wa, “Nani bret nawulak hurehafi yambenka dé we. Wungi yambenka dé bret némafwi yandéte takandaka joo yiska dé wa.”

17 Wungi buléndaka dé xéka dé wa, “Guni yingi guni we, ‘Nani bret yingafwe.’ Métaka guni wungi we? Guni wungi wata guni wuna hambukka xékélakihambanguni. Guna mawulimbu yike guni ye, o yingi maki dé?

18 Guna dama wundé té. Métaka guni xéhafi ya? Guna waan wundé té. Métaka guni hundi xékéhafi ya? Métaka guni guna mawulimbu jémba sarékéhafi ya?

19 Hanja séfélak (5,000) duka bret natamba fukae hwewuka di sa. Sandaka nawulak rendéka wasara hatika guni lakwa?” Wungi wakwexékéndéka di wa, “Wasara tamba atéfék man yéték nani lakwa.”

20 Wungi wandaka dé wa, “Hanja nak nukwa séfélak (4,000) du takwaka bret angé tamba yétiyéti angé tamba hufuk fukae hwewuka di sa. Sandaka nawulak rendéka wasara hatika guni lakwa?” Wungi wakwexékéndéka di wa, “Wasara angé tamba yétiyéti angé tambambu hufuk nani lakwa.”

21 Wungi wandaka dé diré wa, “Wu mwi hundi dé. Wungi we métaka guni wuna hambukéka xékéhafi ye?” Jisas dé wungi wa.

Jisas dé dama hiyandé duré huréhaléké

²² Hukémbu Jisas déka du wali yae di Betsaidambu xaku. Xakundaka di dama hiyandé du nakré hura yi Jisaska. Hura ye di Jisasré wa, déka tamba wun duré takandéte.

²³ Wandaka dé wun duna tambambu hurundéka bér getéfa yatakataka bér yi. Ye yambumbu te dé simbar déka damambu séxataka dé Jisas déka tamba taka déka damambu. Damambu takataka dé wakwexéké, “Némbuli nawulak joo méni xé?”

²⁴ Wakwexékéndéka wun du xe dé wa, “Duré mi maki wuni xé. Xéwuka di yitaka yataka.”

²⁵ Wungi wandéka dé wambula tamba taka déka damambu. Takandéka dé hambukmbu xéndéka déka dama yikafre yandéka dé jémba xé.

²⁶ Jémba xéndéka dé Jisas wa, “Ména geré sa yi. Wun getéfaré wambula yikéméni.”

Pita dé hundi wa Jisaska

Mat. 16:13-16; Luk 9:18-20

²⁷ Jisas wungi wataka déka du wali wungi di yi, Sisaria Filipaimbu rekwa getéfaré. Yambumbu ye dé diré wakwexéké, “Du takwa wunika yingi di we?”

²⁸ Wungi wakwexékéndéka di wa, “Ménika nawulak di wa, ‘Dé guré husandakwa du Jon dé.’ Nawulak di ménika wa, ‘Dé elaija dé.’ Nawulak di ménika wa, ‘Dé hanja rendé profet nak dé.’ Wungi di wa.”

²⁹ Wungi wandaka dé diré wakwexéké, “Guni hafu yingi maki guni wunika we?” Wungi wakwexékéndéka dé Pita wa, “Méni naniré

yikafre huruméte God wasékendén du Krais méni.”

³⁰ Wungi wandéka dé diré wa, “Wun hundi nak du takwaré wakénguni.”

Jisas hiyae wambula ramétendékaka dé hundi wa Mat. 16:21-28; Luk 9:22-27

³¹ Jisas wungi wataka dé déka duré angi wa, “Hukémbu getéfana néma du akwi, prisna néma du akwi, xékélelakikwa du akwi di Duna Nyanré haraki saraki sémbut hurutandi. Hura di wungi wunika hu hwetandi. Wunika hu hweta wuniré xiyandat hiyatawuni. Hiyae wuni nukwa hufuk yindét wambula ramétawuni.”

³² Wungi we dé sataku hundi wahafi ya. Yandéka di jémba xéké. Xéka dé Pita déré hura ye dé wa, “Wungi wakéméni.”

³³ We wandéka dé Jisas waleka déka duré xe dé Pitaré wa, “Méni satan méni, mé yaange yi. Méni Godna hundi xékéhambaméni. Méni ané héfambu rekwa duna hundi méni xéké.” Wungi dé wa.

³⁴ Wataka dé wambula wandéka di séfélak du takwa déka du akwi di déka ya. Yandaka dé diré wa, “Guni wuni wali yae wuna jémba yanjoka mawuli ye angi yatanguni. Guni guna mawuli yanguka yatakatanguni. Yatakataka guni wunika saréka angi watanguni, ‘Nani déka jémba yatame. Ye nani hangéli hérae mimbu hiyambet wu méta yakéndé. Néma joo yingafwe.’ Wungi we wuna jémba hurutanguni.

³⁵ Wunika sarékékwa du takwa wuna jémba hurusékendat wuna mama du diré xiyandat di wuni wali jémba reséketandi wungi re wungi re. Wunika sarékéhafi yakwa du takwa deka séfika

male sarékéta, deka jémba male yata di hiyae fakutandi. Wuni wali yamba rekéndi.

³⁶ Du takwa ané héfana joo atéfék héraata, deka jémba male yata hiyae yingi maki nae di jémba reséketandi? Yingafwe. Jémba yamba rekéndi.

³⁷ Di Godna getéfaré yinjoka mawuli yata yéwa hwetandi, o yingi maki dé? Yingafwe. Di yamba yikéndi.

³⁸ Némbuli rekwa séfélak du takwa di haraki saraki sémbut huruta di Godna hundi xékéhambandi. Hukémbu wuna yafa wunika hambuk hwendét Duna Nyan nukwa larékwa maki gayatawuni. Ensel wali gayatawuni. Gayae wuni hu hwetawuni, wunika hu hwekwa du takwaka.”

9

¹ Wungi wataka dé Jisas diré wa, “Mwi hundi wuni guniré we. Guni ambu tékwa du takwa nawulak hiyahafi te guni God ané héfa hatindéka nukwa némafwi hambuk xakundét xétanguni. Wuni guniré mwi hundimbu wuni we.” Dé Jisas wungi wa.

Jisasna séfi waleka dé nak maki xaku

Mat. 17:1-13; Luk 9:28-36

² Nukwa gwongofu yindéka dé Jisas, Pita, Jems, Jonré wungi hérae di némafwi némbu nakré wari. Wara di hafu di wumbu re. Re xéndaka Jisasna séfi waleka dé nak maki xaku.

³ Déka nukwa wur dé wama male xaku. Ané héfambu rekwa du nukwa wur yakwanyindat, wungi maki wama yamba xakukéndi.

⁴ Xakundéka hanja rendé profet Moses wali elaija wali Jisas wali hundi buléndaka di Jisasna du hufuk di xé.

⁵⁻⁶ Xétaka di némafwimbu roo. Roondaka dé Pita déka mawulimbu dé wa, “Méta hundi watawuni?” We dé Jisasré wa, “Néma du, nani ambu rembeka yikafre dé. Nani ge hufuk totame. Ménika nak, Moseska nak, elaijaka nak.”

⁷ Wungi wandéka buwi nak gayae dé diré takatéfi. Takatéfindéka dé buwimbu hundi nak xaakwa dé wa, “Ané wuna nyan dé. Déka wuni némafwimbu mawuli ye. Guni déka hundi mé xéké.”

⁸ Wungi wandéka xékétaka di xé Jisas male téndéka. Nak duré xéhambandi.

⁹ Dé wun némbumbu gayae dé Jisas diré wa, “Mé xéké. Némbuli guni xéngun jooka nak duré safékénguni. Duna Nyan hiyawut God wandét raméwut guni wun jooka safétanguni.”

¹⁰ Wungi wandéka di nak duré saféhambandi wun jooka. Di hafu bula di wakwexéké, “Hiyae raméndét wu méta hundi dé?”

¹¹ Jisasna du di déré wakwexéké, “Xékélelakikwa du di angi wa, ‘Hanja rendé profet elaija tale yatandé. Yandét God wasékendén du Kraisa hukémbu yatandé.’ Métaka di wungi we?”

¹² Wungi wandéka dé wa, “Wu mwi hundi di wa. elaija tale yatandé. Yae dé Kraisa yambu hurutandé. Wun hundika sarékéta wunika akwi mé saréké. Godna nyingambu rekwa hundi wandé maki Duna Nyanré haraki saraki sémbut huruta wunika hu hwetandi. Métaka we di wun hundi hayi?”

¹³ Wuni guniré wuni we. elaija wundé yandé.

Yandéka du nawulak di déré haraki huru. Hanja wun jooka akwi di Godna nyingambu hayi.” Jisas dé wungi wa.

Haraki hamwinya hura téndé nyanré dé Jisas huréhaléké

Mat. 17:14-19; Luk 9:37-43

¹⁴ Jisas, Pita, Jems, Jon wali wungi di naande yi Jisasna nawulak duka. Naande ye di xé séfélak du takwa di wali hérangwanda téta xékélelakikwa du di wali warundaka.

¹⁵ Xéndaka di atéfék du takwa Jisasré xe di waréngéné. Waréngéna di déka fétékéré ye di déré wa, “Ménawa. Méni wundu.”

¹⁶ Wungi wandaka dé Jisas déka duré wakwexéké, “Méta hundi guni di wali bulé?”

¹⁷ Wungi wakwexékéndéka dé, du nak dé wa, “Néma du, wuna nyan wuni hura yae ménika. Haraki hamwinya nak dé té déka mawulimbu. Téndéka dé hundi buléhafindé.

¹⁸ Wun haraki hamwinya déré hambukmbu hura dé héfambu xakri. Xakrindéka dé wama simbar déka hundimbu dé xaku. Xakundéka némbi tita dé déka séfi hambuk dé ya. Talembu ména duré wuni wa, di wandat haraki hamwinya yaange yindéte. Wawuka di wungi hurunjoka di hurufatiké.” Dé wungi wa.

¹⁹ Wandéka dé Jisas wun du takwaré wa, “Yingi maki dé? Guni wunika jémba sarékéhambanguni. Wuni séfélak bafu guni wali yita téwuka guni wunika jémba sarékéhambanguni. Guni wun nyan wunika mé hura ya.”

²⁰ Wungi wandéka déré hura yandaka dé déré hura téndé haraki hamwinya Jisasré xétaka dé

wumba nyanré xasémeki. Xasémekindéka dé héfambu xakre yawiwalekéndéka dé wama simbar déka hundimbu xaku.

²¹ Xakundéka dé Jisas déka yafaré wakwexéké, “Hatika héki hwari dé wungi re?” Wungi wakwexékéndéka dé wa, “Yalefu nyan rendéka dé xaku.

²² Séfélak nukwa dé wun haraki hamwinya déré gumbu akwi, yambu akwi, yakindéka dé xakre dé hiyanjoka huru. Ména hambukka yawundu nae wamét wuna nyan yikafre yatandé.”

²³ Wungi wandéka dé Jisas wa, “Métaka méni wungi we? Du takwa Godka jémba sarékéndat di atéfék joo hali hurunda.”

²⁴ Wungi wandéka dé wun nyanéna yafa hambukmbu dé wa, “Godka wuni yalefu wuni saréké. Méni wuniré yikafre hurumét wuni Godka némafwimbu sarékétawuni.”

²⁵ Wungi wandéka dé Jisas xé séfélak du takwa fétékéra yae hérangwandéndaka. Xe dé wun haraki hamwinyaré wa, “Méni déré hura téméka dé wumba nyan hundi buléhafi yata hundi xékéhambandé. Méni déré yatakataka sa yaange yi. Yaange ye méni wambula déka mawuliré wulayikéméni.”

²⁶ Wungi wandéka dé némafwimbu waanje dé wun nyanré dé némafwimbu xasémeka yaki. Xasémekitaka dé déré yatakataka dé yaange yi. Yindéka dé wun nyan hiyandé du maki dé hwa. Hwandéka di du nawulak wa, “Dé bu hiya.”

²⁷ Wungi wandéka dé Jisas déka tambambu hura harékéndéka dé raama té.

28 Dé yikafre ye raméndéka Jisas déka du wali di gekoré wulayi. Wulaaye di di hafu reta di déka du déré wa, “Nani wun haraki hamwinyaré wambeka dé yaange yihambandé. Métaka nani wun jémba yanjoka hurufatiké?”

29 Wungi wakwexékéndaka dé wa, “Wun jooka Godré watanguni. Godré tale wangut, wunde haraki hamwinya yaange yitandi. Guni Godré wahafi yangut haraki hamwinya guna hundi xékéhafi ye yamba yaange yikénde.” Dé wungi wa.

*Jisas dé wambula wa, “Wuni hiyae ramétawuni.”
Mat. 17:22-23; Luk 9:44-45*

30 Jisas déka du wali wun getéfa yatakataka di Galilina héfambu yitaka yataka. Yitaka yatakata dé déka duré wa, “Nawulak du takwa naniré xénde hélék wuni ye. Nani nakélak yimbet

31 wuni hundi nawulak gunika watawuni.” Wungi wataka dé dika ané hundi wa, “Hukémbu du nak wuna mama duka Duna Nyan hwetandé. Hwendét wuniré xiyandat hiyatawuni. Hiyae re nukwa hufuk yindét wambula ramétawuni.”

32 Wungi wandéka di wun hundi jémba xékéhambandi. Ye wun hundika déré wakwexékénjoka di roo.

*Héndé néma du dé?
Mat. 18:1-5; Luk 9:46-48*

33 Hukémbu di kaperneamré yi. Ye xaakwa di geré wulayi. Wulaaye dé Jisas déka duré wakwexéké, “Yambumbu yita méta hundika guni bulé?”

34 Wungi wakwexékéndéka di hundi buléhambandi. Yambumbu yita di hafu bula di

wa, “Héndé naniré sarékéngwanda nanika néma du rete?” Wungi wata di roo di Jisas wali hundi buléhambandi.

³⁵ Yandaka dé re dé diré wa, “Guni mé yae xéké. Guni tale yinjoka mawuli ye, guni hukétéfi yitanguni. Guni néma du renjoka mawuli ye, guni atéfék du takwaka jémba yakwa du retanguni.”

³⁶⁻³⁷ Wungi wataka dé nyan nakré hura wandéka dé deka nyéndékmbu té. Téndéka dé wun nyanré huruta dé diré wa, “Mé xéké. Du takwa wunika sarékéta ané nyanré yikafre hurundat, wuniré akwi yikafre hurutandi. Di wuniré yikafre hurundat wuniré wandéka yawun duré akwi di yikafre hurutandi.”

Déka hu hwehafi yakwa du déka du retandi Jisas wungi dé wa

Luk 9:49-50

³⁸ Jisas wun hundi wandéka dé Jon déré wa, “Néma du, du nak ména ximbu haraki hamwinyaré wandéka yaange yindaka nani xé. Dé nani wali yitaka yatakahambandé. Yandéka nani déré wa, wun jémba yandémboka.”

³⁹ Wungi wandéka dé Jisas déré wa, “Wun jémba yakwa duré haraki hundi wakénguni. Wuna ximbu hambuk jémba yakwa du wunika bari haraki hundi yamba wakéndé.

⁴⁰ Nanika hu hwehafi yakwa du wu nana du di re.

⁴¹ Mwi hundi wuni guniré we. Du takwa guni wuna duré xe angi wandat, ‘Wun du di Jisasna jémba yakwa du di. Diré yikafre hurutame. Di hulinguka hiyae yandat dika hulingu hwetame.’

Wungi we di wun yalefu jémba yandat God wun yalefu jémbaka yike yamba yakéndé. Hukémbu wun yikafre jémba hasa hurutandé diré. Mwi hundimbu wuni guniré we.” Jisas dé wungi wa déka duré.

Di haraki saraki sémbut hurundamboka dé Jisas hundi wa
Mat. 18:6-9; Luk 17:2

⁴² Wun hundi wataka dé angi wa: “Ané yalefu nyangwal di wuna hundi jémba xéké. Du nak wandét wunde nyangwal nak déka hundi xéka wuna hundi yatakandét God wungi wandé duré hasa hangéli hwetandé. Wu némafwi haraki joo dé. Wun duré déka holéméngimbu némafwi motu lékitaka déré yakisandandat, dé tukweseke gumbu naande dé hulingu se dé hiyandét, wu yalefu joo dé.

⁴³⁻⁴⁴ Guna tamba haraki saraki sémbut hurundét guni wun tamba mé xatéka yaki. Guna natafa tamba male téndét wun haraki saraki joo yahafi ye Godna hémémbu xakungut wu yikafre dé. Guna tamba yéték téndét guni wun haraki saraki sémbut hurutaka hukémbu haraki hafwaré naande yingut, wu haraki dé.

⁴⁵⁻⁴⁶ Guna man haraki saraki sémbut hurundét guni wun man mé xatéka yaki. Guna natafa man male téndét wun haraki saraki joo yahafi ye Godna hémémbu xakungut, wu yikafre dé. Guna man yéték téndét guni wun haraki saraki sémbut hurutaka hukémbu haraki hafwaré naande yingut wu haraki dé.

⁴⁷ Guni guna dama haraki saraki jooré xe wun haraki saraki sémbut yanjoka mawuli yangut

wun dama mé héreki. Guna natafa dama male téndét wun haraki saraki joo yahafi ye Godna hémémbu xalengut wu yikafre dé. Guna dama yéték téndét guni wun haraki saraki sémbut hurutaka hukémbu haraki hafwaré naande yingut wu haraki dé.

⁴⁸ Wumba hafwambu ya yanéta wungi re wungi re dé. Yanéndéka di fusambu sakwa hawe yamba hiyakéndi.”

⁴⁹ Wun hundi wataka dé wa, “Nani hunyi hénoombu takambet, dé yikafre yatandé. Wungi maki God wandét ya maki yanéndét guni atéfék hangéli hura hukémbu yikafre yatanguni.

⁵⁰ Hénoo résék yandéte nani hunyi taka. Hunyi yikafre yahafi yandét yingi maki yambet wambula yikafre yatandé? Yingafwe. Yikafre wambula yamba yakéndé. Hénoombu yikafre hunyi takambet wun hénoo yikafre yatandé. Guni hunyi maki ye guni atéfék du takwaré yikafre yatanguni. Ye guni di wali natafa mawuli hérae jémba retanguni.” Jisas dé wungi wa.

10

*Deka takwa yatakandamboka dé Jisas wa
Mat. 19:1-9*

¹ Wun getéfa yatakataka Judiana héfaré ye yatakataka di Jisas déka du wali jordan xérumbu di xaki. Xaake angé sakumbu téndaka di séfélak du takwa Jisaska ye di hérangwanda. Hérangwandéndaka dé Jisas déka sémbut hurundéngalaka dé wambula diré Godna hundi wa.

² Dé wungi wandéka di Farisina du nawulak di déka yi. Ye deka mawulimbu di wa, “Nani déré nak jooka wakwexékémbet wafewana dé haraki saraki hundi wandét nani déré duna makambu takatame?” Wungi saréka di déré wa, “Godna hambuk hundi yingi dé wa? Du nak déka takwa déré yatakataka yiléte wandét wu yikafre dé, o yingafwe?”

³ Wungi wandaka dé diré wa, “Wun jooka nana mandéka Moses yingi dé wa?”

⁴ Wungi wandéka di wa, “Moses dé wa, ‘Du nak déka takwa déré yatakataka yiléte we dé tale nyinga nak hayitandé wun jooka. Nyingambu haaye dé léré hwetaka dé wa lé déré yatakataka yiléte.’ Moses dé wungi wa.”

⁵ Wungi wandaka dé diré wa, “Guni atéfék Godna hundi xékéhafi yakwa du takwa renguka dé Moses gunika wun hundi hayi.

⁶ Hanja God du nawulak deka takwaré yatakandate God wahambandé.

⁷ Wungi hayitaka ané hundi akwi dé hayi: Du déka yafa ayiwa yatakataka dé takwa hérae bér natafambu retambér.

⁸ Reta bér natafa séfi xaakwa retambér. Wun hundika sarékétame. Du takwa hérae ya bér natafambu bér re. Natafa séfi xaakwa bér re. Séfi yéték yingafwe.

⁹ God bérka dé wa, ‘Natafa séfi xaakwa bér re.’ Wungi wandét dé du nak déka takwaré yamba wakéndé, lé déré yatakataka yiléte.” Jisas diré dé wungi wa.

¹⁰ Wataka dé déka du wali di geré wulayi. Wulaaye di wun hundika Jisasré wakwexéké.

¹¹ Wakwexékéndaka dé diré wa, “Du déka takwaré yatakandét yilét dé hési takwa hérae dé wule takwa wali haraki sémbut dé huru.

¹² Takwa léka duré yatakataka nak duka ye lé wun du wali haraki sémbut lé huru.” Wungi dé wa.

*Jisas dé yalefu nyangwalré yikafre huru
Mat. 19:13-15; Luk 18:15-17*

¹³ Du takwa di yalefu nyangwalré Jisaska hura ya, dé diré tamba séngétakéndéte. Hura yandaka di Jisana du xe di diré haraki hundi wa.

¹⁴ Haraki hundi wandaka dé xétaka rékambambu we dé déka duré wa, “Yalefu nyangwal mé taka yanda wunika. Yandat guni diré haraki hundi wakénguni. Godna héfambu rekwa du takwa wu yalefu nyangwal maki di.

¹⁵ Mwi hundi wuni guniré we. God néma du reta déka du takwaka jémba hatitandé. Dé wungi hatindéka di yalefu nyangwal yikafre mawuli di ya Godka. Nawulak du takwa yalefu nyangwal maki yatandi. God wun du takwaka jémba hatindéka di yikafre mawuli yata, di déka héfambu retandi. Nawulak du takwa yalefu nyangwal maki yahafi yatandi. Wunde du takwaka God hatinjoka wandét, di hélék ye di déka héfaré yamba wulayikéni.”

¹⁶ Wungi wataka dé nyangwalré nak nak hérae dé déka tamba dé deka anéngambambu takataka dé wa, “God guniré yikafre hurutandé.” Dé wungi wa.

*Xérenjuwi mama du
Mat. 19:16-30; Luk 18:18-30*

¹⁷ Jisas wambula yambumbu yinjoka yandéka dé du nak déka yae dé déka hwati se wandé da. Dae dé wa, “Méni yikafre du méni Godna jémbaka méni naniré wakwe. Méni mé wa. Métaki nae wuni huli hamwinya hérae wungi re wungi re jémba reséketawuni?”

¹⁸ Wungi wandéka dé Jisas wa, “Métaka méni wunika ‘Yikafre du’ na? God hafu dé yikafre du dé re.

¹⁹ God wandéka Moses wandén ané hambuk hundi méni xéké: Du takwaré xiyakéméni. Méni nak duna takwa wali haraki saraki sémbut hurukéméni. Sélé hérakéméni. Nak duka yénataka hundi wakéméni. Yéna yahafi ye nak duna joo hérakéméni. Méni ména yafa ayiwaré yikafre huru. Moses wun hundi wandéka méni xéké.”

²⁰ Wungi wandéka dé wa, “Néma du, wuni yalefu nyan te wuni wun hambuk hundi wuni xéké. Ané nukwa akwi wuni xéké.”

²¹ Wungi wandéka dé Jisas wun duka xe dé déka mawuli mawuli ye dé wa, “Méni nakémba jooka yingafwe méni ye. Méni takamén atéfék joo nak duka hwetaka yéwa hérae méni jambangwe du takwaré hwetaméni. Hwemét God méniré yikafre hurundét hukémbu méni Godna getéfaré ye wumbu jémba male reséketaméni. Méni jambangwe du takwaré yéwa hwetaka wambula yae méni wuni wali yite.”

²² Wungi wandéka dé wun hundi xékétaka dé déka biya mawuli xak dé ya. Métaka we? Dé séfélak xérénjuwi diré baka hwenjoka hélék dé ye.

²³ Wun du yindéka Jisas déka duré xe dé wa, “Xérénjuwi mama du takwa nakélak nakélak ye di Godna héfaré yamba wulayikéndi. Di Godna

héfaré wulayinjoka mawuli yandat, wu némafwi jémba dé.”

²⁴ Wungi wandéka di déka hundi xéka di waréngéné. Waréngéndaka dé wa, “Gunawa, mé xéké. Du takwa Godna héfaré wulayinjoka di mawuli yandat, wu némafwi jémba dé.

²⁵ Kamel bali nak nukwa wur hundafanéndaka ramina yambumbu wulayinjoka mawuli ye, wu yalefu jémba yatandé. Xérenjuwi mama du takwa Godna héfaré wulayinjoka mawuli yandat, wu némafwi jémba dé.”

²⁶ Wungi wandéka di waréngéna di di hafu buléta di wa, “Owa. Xérenjuwi mama du takwa Godna héfambu wulayinjoka némafwi hambuk yandat, yingi maki jambangwe du takwa Godna héfambu wulaaye jémba reséketandi, wungi re wungi re? Wu yingafwe. Godna héfambu wulayinjoka di hurufatikétandi.”

²⁷ Wungi wandaka dé wa, “Du takwa deka hambukmbu jémba ye, di Godna héfambu yamba wulayikéndi. God hafu dé hambuk dé. God atéfék joo hali hurundé.”

²⁸ Wun hundi wandéka dé Pita wa, “Mé xéké. Nana atéfék jondu yatakataka nani ména jémba yata méni wali me yitaka yatake.”

²⁹⁻³⁰ Wungi wandéka dé wa, “Mwi hundi wuni guniré we. Wunika jémba sarékéka du takwa Godna hundi wanjoka nae di deka ge, nyamangu, bandingu, nyangengu, heengu, ayiwa, yafa, nyangwal, yawi yatakandat God némbuli diré yikafre hurundét di séfélak ge, nyamangu, bandingu, nyangengu, heengu, ayiwa, nyangwal, yawi akwi hératandi. Di wuna

hundi wandat du nawulak diré haraki hurutandi. Hukémbu di jémba retandi wungi re wungi re. Mwi hundimbu wuni guniré we.

³¹ Ané hundi akwi mé xéké. Némbuli rekwa séfélak néma du takwa hukémbu baka du takwa retandi. Némbuli baka rekwa séfélak du takwa di hukémbu néma du takwa retandi.” Jisas dé wungi wa.

Yambu hufuk dé Jisas wa, hiyae wambula ramétendékaka

Mat. 20:17-19; Luk 18:31-33

³² Hukémbu Jisas déka du wali wungi di Jerusalemré yi. Dé yambumbu tale yindéka di Jisasna du xe waréngéna di wa, “Owa. Wun getéfaré wambula yinjoka dé roohambandé.” Wungi wandaka di déka hukémbu yikwa du takwa déré xe di roo. Yambumbu ye Jisas déka duré male dé hundi wa, déka xakutekwa jooka.

³³ Dé wa, “Mé xéké. Némbuli nani Jerusalemré andé warikwe. Warimbet di Duna Nyanré hérae prisna néma du, xékélelakikwa du akwi deka makambu wuniré takatandi. Takataka di wuniré xiyatendakaka watandi. We di nak téfana duka wuniré hwetandi.

³⁴ Hwendaka hérae di wuniré haraki hundi wata wuniré simbar séxatandi. Rami wali yoombu xiyataka wuniré xiyandat, hiyatawuni. Hiyae wuni nukwa hufuk hwae wuni wambula ramétawuni.” Wungi dé Jisas wa.

Jems bér Jon néma du renjoka bér mawuli ya

Mat. 20:20-28

³⁵ Jisas wungi wandéka bér Sebedina nyan yéték Jems bér Jon déka yi. Ye bér wa, “Néma du,

ani ménika wanat nak joo méni huruméte ani mawuli ye.”

³⁶ Wungi wambéka dé wa, “Méta yawute béni mawuli ya?”

³⁷ Wungi wandéka bér wa, “Hukémbu méni némafwi hambuk ye du takwaka néma du re, méni wamét ana nak ména yika tamba sakumbu rendét, nak ména aki tamba sakumbu retandé. Ani wumbu re nawulak du takwaka néma du retaani. Wungi ani mawuli ya.”

³⁸ Wungi wambéka dé wa, “Béni wunika wambéka jooka xékélakihambambéni. Béni wuna hanyandémbu satambéni? Béni wuni nandiwun guré nanditambéni?” Jisas dé wungi wa. Mo hundi angi dé, wun hanyandé déka hératendéka hangéli dé. Wun guré nandindén hiyatendékaka dé we.

³⁹ Wungi wandéka bér wa, “Xéxé. Hérataani.” Wungi wambéka dé wa, “Béni wuna hanyandémbu satambéni. Béni wuni nandiwun guré nanditambéni. Wu mwi hundi dé.

⁴⁰ Hukémbu héndé wuna yika tamba sakumbu rete, héndé wuna aki tamba sakumbu rete? Wuni wun jooka yamba wakéwuni. Wu wuna hundi yingafwe. Wumbu retekwa duka God hanja déka mawulimbu dé wa.”

⁴¹ Wun hundi wandéka di Jisasna du tamba atéfék wun jooka xéka di Jems bér Jonré rékambambu wa.

⁴² Wandaka dé Jisas wandéka yandaka dé diré wa, “Guni xéké. Nak téfana néma du nawulak di du takwaka hambuk ye di wa, deka hundi jémba xéka di deka jémba yandate.

⁴³⁻⁴⁴ Guni di yandaka maki yakénguni. Guni wali rekwa du nak Godna makambu néma du renjoka mawuli yandét, dé guna jémba yakwa du retardé. Re dé guna hundi xéka dé wangun maki jémba yatandé.

⁴⁵ Duna Nyan wungi wuni ya. Du takwa wunika jémba yandate yahambawuni. Wuni du takwaka jémba ye diré yikafre hurunjoka wuni ya. Wuni hiyae séfélak du takwaré satanéna tambambu hérawut di God wali jémba rendate wuni ya.” Jisas dé wungi wa déka duré.

*Jisas dama hiyandé duré dé huréhaléké
Mat. 20:29-34; Luk 18:35-43*

⁴⁶ Hukémbu Jisas déka du wali Jerikoré di yi. Ye xaakwa Jeriko yatakataka di séfélak du takwa wali di yambumbu yi. Yindaka dé dama hiyandé du nak yambumbu re dé du takwana yéwa héranjoka dé wa. Wun du dé Timeusna nyan Bartimeus dé.

⁴⁷ Wungi wata re dé hundi xéké Nasaretna du Jisas yindéka. Xéka dé Jisasré hambukmbu wakwexéka dé wa, “Ménawa, Devitna mandéka, wunika mé saréfa na.”

⁴⁸ Wungi wandéka séfélak du takwa di déré haraki hundi wa, “Nakélak sé nandé re.” Wungi wandaka dé nakélak rehambandé. Wambula wakwexéka dé wa, “Néma Du, Devitna mandéka, wunika mé saréfa na.”

⁴⁹ Wungi wandéka Jisas xékétaka yambumbu te dé wa, “Wun duré mé wa wunika yandéte.” Wungi wandéka di dama hiyandé duré wa, “Jisas dé we, déka yiméte. Méni sé ramé. Yikafre mawuli yataméni.”

⁵⁰ Wungi wandaka dé yifa yandéka sama rendén nukwa wur yakitaka dé raama yi Jisaska.

⁵¹ Ye xakundéka dé déré wakwexéké, “Méniré méta yawute méni mawuli ye?” Wungi wakwexékéndéka dé dama hiyandé du wa, “Néma du, dama wambula xénjoka wuni mawuli ye.”

⁵² Wungi wandéka dé wa, “Méni némbuli yitaméni. Méniré huréhalékéwun hambukka jémba sarékéméka némbuli ména dama yikafre wundé yandé.” Wungi wandéka déka dama bari yikafre yandéka dé jémba xé. Xe dé Jisas wali yambumbu yi.

11

Jisas néma du reta dé Jerusalemré wulayi
Mat. 21:1-9; Luk 19:29-38; Jon 12:12-15

¹⁻² Jisas déka du wali di Jerusalemré wara di betfagembu xaku. Xaakwa di xé Betani wali Oliv Némbu wali walémba rendéka. Wumbére getéfa yéték Oliv némbu walémbambu bér té. Xe xakunjoka ye Jisas dé déka du yétékré wa, “Béni wun getéfaré wulaaye xétambéni, donki nyan nak téndéka. Mimbu lékindaka dé té. Hanja du déka bunungulmbu rehambandé. Béni déka yoo lukwa hura mé béni ya.

³ Yambét du nak béniré angi wakwexékéndét, ‘Méta yanjoka béni wun donki nyan lukwa hura yi?’ Wungi wandét béni angi watambéni, ‘Nana néma Du dé wun donkika mawuli ya. Dé bari hura yitandé.’ Wungi déré watambéni.”

⁴ Wun hundi xékétaka bér ye bér xé donki ge makambu mimbu lékindaka yambumbu téndéka. Xétaka bér wun donkina yoo luku.

⁵ Lukumbéka di du nawulak wumbu te di wa, “Wun donki nyan lukwa méta yatambéni?”

⁶⁻⁷ Wungi wakwexékéndaka bér Jisas wandén maki bér wa. Wambéka di wa, “Yawundu.” Wandaka bér donki nyan hura yi Jisaska. Ye bér bérka nukwa wur nawulak donkina bunungulmbu bér taka. Takambéka dé Jisas wumbu re.

⁸ Re yindéka di séfélak du takwa nukwa wur nawulak di yambumbu taka. Takandaka di du nawulak di téfa téménga yambumbu xélitaka.

⁹ Xélitaka di du takwa nyangwal nawulak tale yindaka di nawulak Jisaska hukémbu yitandi némafwimbu di wa:

Néma Du God wandéka dé ya. Wu yikafre dé.
God déré yikafre hurutandé.

¹⁰ Nana mandéka Devit hanja néma du rendén maki, dé néma du re nanika jémba hatitandé.

Néma du retendéka nukwa bari dé ya. Wu yikafre dé. Anwarmbu rekwa du Godna xi harékétame.

Wungi di wa.

¹¹ Wandaka dé Jisas Jerusalemré wulayi. Wulaaye dé tempelré wulayi. Wulaaye dé atéfék jooré xé. Xétaka nukwa nandinjoka yandéka dé wun nukwa jémba yanjoka hélék ye dé déka du wali Jerusalem yatakataka di Betaniré wambula yi.

Jisas wandéka dé mi nak réka ya

Mat. 21:18-22

¹² Jisas Betanimbu hwae ganémbambu dé Jerusalemré wambula yinjoka nae yambumbu yindéka dé déré hénoo ya.

¹³ Yandéka ye dé xé hambingal maki mi nak afakémbu téndéka. Séfélak ganga wun mimbu téndéka xe déka mawulimbu dé wa, “Séfélak ganga téndéka sék dé xaké wana. Nawulak géle satawuni.” Wungi wataka dé wun misék géle sanjoka yi. Ye wun misék nawulak xaka téndéka xéhambandé. Wun misék xakékwa nukwa yahambandé. Ganga male téndéka dé xé.

¹⁴ Xe dé wa, “Du takwa ané mimbu wambula sék géle sakéndi.” Wungi wandéka déka du di déka hundi xéké.

Tempelmbu dé duré héreki

Mat. 21:12-16; Luk 19:45-47; Jon 2:13-16

¹⁵ Jisas déka du wali di Jerusalemré yi. Ye xaakwa dé tempelré wulaaye dé xé du nawulak jondu hweta yéwa hérandaka. Xétaka dé diré héreki. Hérekitaka dé yéwa yawulekékwa duna jambé yanguréka yaki. Yakitaka dé xiyae Godka hwendan afwi hwekwa du rendé jambé yasamango yaki.

¹⁶ Yakitaka dé diré wa, “Guni ané tempelmbu joo nawulak hérae hura yitaka yatakakénguni.”

¹⁷ Wungi wataka dé wa, “Ané hundi Godna nyingambu dé re: God dé wa, ‘Atéfék héfambu yandé du takwa wuna geré xale wuni wali hundi bulétandi.’ God dé wungi wa. Wun hundika guni sarékéhambanguni. Guni ané gembu God wali hundi buléhambanguni. Guni

jondu hweta yéwa héranguka ané ge sélé héraakwa duna ge maki dé.”

¹⁸ Wungi wandéka di atéfék du takwa déka hundi xéka di waréngéné. Waréngénéndaka di prisna néma du, xékélelakikwa du akwi di wun jooka hundi xéké. Xéka di roo Jisaska. Roo di wa, “Yingi maki déré xiyakéme? Séfélak du takwa déka hundi xéka mawuli ye di waréngéné.” Wungi di wa.

¹⁹ Nukwa nandindéka Jisas déka du wali di Jerusalem yatakataka di wambula yi.

*Wambula ye di xé wumba mi réka yandéka
Mat. 21:19-22*

²⁰ Nak getéfambu hwae ganémbambu raama Jisas déka du wali Jerusalemré wambula ye di xé wun mi réka ye téndéka. Nyinga, hambuk, méngi akwi, atéfék dé réka ya.

²¹ Yandéka Pita xétaka dé Jisas wandén hundika saréka dé déré wa, “Néma du, mé xé. Wun mi bu réka ya. Nalika méni wun mika méni wa, ‘Du takwa ané mimbu wambula sék géle sakéndi.’ Wungi waméka némbuli dé bu réka ya.”

²² Dé wungi wandéka Jisas dé diré wa, “Guni Godka mé jémba saréké.

²³ Mwi hundi wuni guniré we. Guni Godka jémba saréka mawuli yéték xékéhafi ye wangut, ‘God wuna hundi xékétandé.’ Wungi wata guni ané némbu ye néma xérumbu naande yindéte wangut dé ye néma xérumbu naande yitandé.

²⁴ Wun jooka saréka guniré wuni we. Guni Godré wakwexékéngut guna mawulimbu wangut ‘God hwetandé,’ wu God guniré hwetandé.

²⁵ Guni God wali hundi buléta yikafre mawuli yatanguni. Nak du takwa guniré haraki saraki joo yandat guniré yandan haraki saraki joo yatakatanguni. Wungi yatakangut anwarmbu rekwa du guna yafa God yangun haraki saraki joo yakwanyitandé wun jooka wambula yamba sarékékéndé.

²⁶ [Guni nak du takwa guniré yandan haraki saraki jooka diré hasa hurunjoka mawuli yangut anwarmbu rekwa du guna yafa God yangun haraki saraki jooka guniré hasa hwetandé.]” Jisas dé wungi wa.

Jisasré di wakwexéké, “Héndé hwe ménika wun jémba?”

Mat. 21:23-27; Luk 20:1-8

²⁷ Jisas déka du wali di wambula yi Jerusalemré. Ye xaakwa dé tempelré wambula wulayi. Wulaaye yitaka yatakandéka di prisna néma du, xékélelakikwa du, getéfana néma du, wungi di déka yi.

²⁸ Ye di déré wa, “Méta hambuk hérae méni wun jémba ya? Héndé hwe ménika wun jémba, nana tempelmbu?”

²⁹ Wungi wandaka dé diré wa, “Wuni akwi nak hundi guniré wakwexékétawuni. Wakwexékéwut guni wuna hundi hasa wangut wuni guna hundi hasa watawuni.

³⁰ Guni mé wa. Héndé wa Jon du takwaré guré husandandéte? God dé wungi wa, o héfambu rekwa du nak dé wungi wa?”

³¹ Wungi wakwexékéndéka di di hafu buléta di wa, “Nani angi wambet, ‘God dé wungi wa.’

Wungi wambet dé naniré angi watandé, ‘Métaka we guni déka hundi xékéhafi ya?’

³² Nani yingi wakéme? Nani angi wambet, ‘Héfambu rekwa du nak dé wa.’ Nani wungi wambet du takwa nani wali warutandi. Séfélak du takwa Jonka di wa, ‘Dé Godna profet dé. Wu mwi hundi dé.’ Wungi di wa.”

³³ Wungi bulétaka di yéna ye Jisasré wa, “Nani nawulak xékélakihambame. Wun hundi yamba wakéme.” Wungi wandaka dé diré wa, “Wuni akwi wuniré jémba hwendé duka yamba wakéwuni.” Dé wungi wa diré.

12

Jisas sataku hundi dé wa wain yawika hatikwa duka

Mat. 21:33-46; Luk 20:9-19

¹ Jisas dé ané sataku hundi diré wa: “Du nak dé wain bangwi dé se yawimbu. Setaka dé séndé gi. Séndé gitaka dé wekwa xa motumbu. Wun motu wekwa wain sék xakinjinyitendéka dé. Xataka dé yawika hatindate séményi ge nak dé to. Totaka dé wun yawika hatikwa duré jémba hwetaka dé afaké téfaré yi.

² Bangwi sék géli nukwa yandéka dé dé wali re jémba yakwa duré wa, dé déka yawiré yindéte. Dé bangwi sék nawulak hwendat hura yandéte dé mawuli ya.

³ Ye wandéka déka du yindéka di yawika hatikwa du déré xiya. Xiyataka di déré wa, dé bangwi sék hérahafi baka yindéte.

⁴ Wandaka yawina yafaka wambula yindéka dé déka du nakéka akwi wandéka dé yi dika.

Yindéka di déka makambu xiyae di déré haraki saraki sémbut huru.

⁵ Hurundaka dé yawina yafa déka jémba yakwa du nakéka akwi wandéka dé yi. Yindéka di déré xiyandaka dé hiya. Hiyandéka dé yafa du nawulakéka akwi wandéka di yi. Yindaka di atéfékéré xiyandaka di nawulak hiya, nawulak hiyahambandi.

⁶ Hiyandaka hukémbu dé yafa déka mawulimbu dé wa, ‘Wuna nyan male dé re. Déka wuni némafwi mawuli mawuli ye. Déka hundi xékétandi.’ Wungi wataka dé déka nyanré wandéka dé yawika hatikwa duka yi.

⁷ Yindéka di yawika hatikwa du déré xe di di hafu hundi bulé. Bula di angi wa, ‘Yawina yafa hiyandét wumba nyan déka yafana atéfék jondu hératandé. Nani déré xiyataka nani yawi hératame.’

⁸ Wungi wataka di déré hura xiya. Xiyataka di déka fusa hérae hafwaré yakisangwandé.”

⁹ Jisas wungi wataka dé diré wa, “Guni yingi guni saréké? Yawina yafa yae yawika hatindé duré yingi maki yatandé? Dé yae wun duré xiyatandé. Xiyae dé nawulak duka wun yawi hwetandé.

¹⁰⁻¹¹ Xiyandan nyanka ané hundi Godna nyingambu dé re:

Ge tokwa du yikafre motuka hwaka natafa motuka hélék yandaka dé baka re.

Rendéka Néma Du God wun moturé xe dé wa, ‘Wun yikafre motu dé. Wun motu rendét ge jémba tétandé.’ Wungi wataka dé wun motu hérae takandéka dé ge jémba té.

Téndéka nani xe nani yikafre mawuli ya.

Wun hundi Godna nyingambu xétaka guni sarékéhambanguni.” Jisas dé wungi wa.

¹² Wun hundi wandéka di néma du di xéké. Jisas dika dé wun hundi safé. Wungi xéka di wa, “Nani déré duna makambu takatame.” Wungi wataka di déré huruhambandi. Métaka we? Di du takwaka di roo. Roo di déré yatakataka di yi.

Jisásré di wa Romka yéwa hwenjoka

Mat. 22:15-22; Luk 20:20-26

¹³ Néma du nawulak di hafu bula di wa, “Nani Jisásré nak jooka wakwexékémbet wafewana dé haraki saraki hundi hasa watandé, o yingafwe? Dé haraki saraki hundi wandét nani déré duna makambu takatame.” Wungi we di Farisina du nawulak, Herotna du akwi diré wandaka di Jisaska yi.

¹⁴ Ye di déré wa, “Néma du, méni Godna jémbaka diré méni wakwe. Méni mwi hundi male wata diré Godna hundika jémba méni wakwe. Méni natafa hundi male méni wa, néma du takwa, baka du takwaré akwi. Méni dika roohambaméni. Wungi nani xéké. Méni wungi ye némbuli méni naniré mé wa. Yingi méni saréké? Nana hambuk hundi yingi dé wa? Nani yéwa Sisarka hwetame, o yingafwe?”

¹⁵ Nani Romka yéwa hwembet wu yikafre wana o haraki wana?” Wungi wandaka dé Jisas deka mawuli wundé xékélakindé. Di deka mawulimbu angi di wa, “Némbuli dé haraki saraki hundi wandét nani déré duna makambu takatame.” Wungi wandaka Jisas deka haraki mawuli xéka dé diré wa, “Guni yénataka du guni.

Métaka we guni wuniré wungi wa? Guni wunika yéwa nak mé hura yawut xétawuni.”

¹⁶ Wungi wandéka di déka yéwa nak hura yi. Hura yindaka dé wa, “Ané yéwambu rekwa waka wu héna saawi dé? Héna xi dé re yéwambu?” Wungi wakwexékéndéka di wa, “Wu Satanéna dé.”

¹⁷ Wungi wandaka dé diré wa, “Wu mwi hundi dé. Sisarna joo guni déka hwetanguni. Godna joo guni Godka hwetanguni.” Wungi wandéka di wun hundi xéka di waréngéna di saré waréké.

*Du hiyae ramétendakaka di Jisasré wakwexéké
Mat. 22:23-33; Luk 20:27-38*

¹⁸ Sadyusina du deka mawulimbu di angi wa, “Hiyandé du takwa wambula yamba ramékéndi.” Di wungi wa. Di nawulak Jisaska yae di déré angi wa.

¹⁹ “Néma du, méni du takwaré Godna jémbaka méni wakwe. Méni ané jooka naniré mé wa. Hanja Moses angi dé hayi: Nyama takwa hési hérandéka lé nyan hérahafi yaléka dé hiya. Hiyandéka déka takwa relét déka bandi wule takwaré hératandé. Hérandét nyan héralét wun nyanka watandi, ‘Nyamana nyan dé.’ Wungi watandi. Wungi dé Moses hayi.

²⁰ Némbuli mé xéké. Hanja nyama bandi angé tamba yétiyéti angé tamba hufuk di re. Tale nyama nak takwa dé héra. Hérandéka lé nyan hérahafi yaléka dé hiya.

²¹ Hiyandéka lé déka bandiré humbwe lé nyan hérahafi yaléka dé akwi dé hiya. Hiyandéka lé

déka nak bandiré humbwe lé nyan hérahafi yaléka dé hiya.

²² Hiyandéka lé atéfék bandinguré wungi male humbwe lé nyan hérahafi yaléka di hiya. Hiyandaka hukémbu lé wule takwa lé hiya.

²³ Némbuli naniré mé wa. Hiyandé du takwa ramétendaka nukwaka mé wa. Wumba nukwambu wule takwa héndé wali retalé? Hanja wunde nyama bandi atéfék diré lé humbwi.” Wungi di Sadyusina du Jisasré wa.

²⁴ Jisas deka hundi xéka dé diré wa, “Guni Godna nyingambu rekwa hundi nawulak xékélakihambanguni. Xékélakihafi ye Godna hambukka akwi xékélakihambanguni. Xékélakihafi ye guni du takwa wambula ramétendakaka akwi guni xékélakihambanguni.

²⁵ Mé xéké. Hukémbu God wandét hiyandé du takwa raama di Godna getéfambu re déka ensel maki retandi. Reta du dé takwa yamba hérakéndi. Takwa lé du yamba humbwikélé.

²⁶ Hundi nak akwi watawuni, hiyandé du takwa ramétendakaka. Hanja yalefu mi nak ya xérékéndéka dé Moses te xéndéka dé God déré hundi wa. Wandén hundi Moses Godna nyingambu angi dé hayi: Wuni Abrahamna néma du. Wuni Aisakna néma du. Wuni Jekopna néma du. Wuni deka néma du God wuni re. Wungi hayindéka guni wun hundi déka nyingambu xétaka guni sarékéhambanguni.

²⁷ Wun hundika sarékéta xékétame. Dé hiyandé duna néma du yingafwe. Wun du hanja di hiya. Tale di hiya. Hukémbu God dé wun hundi wa. Di hiyae wambula raama

retendakaka dé God wun hundi wa. God hiyae raama huli tékwa duna néma du dé re. God wu huli rekwa duna néma du dé. Wungi nani xéké. Guni nak hundi wanguka guna mawuli haraki dé ya.” Wungi dé Sadyusina duré wa.

Godna natafa hundi dé atéfék hundiré sarékéngwandé
Mat. 22:34-40

²⁸ Di hundi buléndaka dé xékélelakikwa du nak dé wumbu te dé xéké. Xékéndéka dé Jisas Sadyusina hundi jémba hasa wandéka dé xékétaka yae dé Jisasré wakwexéké, “Godna hambuk hundimbu méta néma hundi dé atéfék néma hundiré sarékéngwandé?”

²⁹ Wungi wakwexékéndéka dé Jisas wa, “Ané hundi dé atéfék néma hundiré sarékéngwandé: ‘Israelna du takwa, guni mé xéké. Nana Néma Du God wu natafa male dé. Dé hafu néma du dé re.

³⁰ Guni guna Néma Du Godka némafwimbu mawuli mawuli yatanguni. Ye guni déré wangut dé guna mawuli, guna hamwinya, guna anéngamba, guna hambukka dé néma du retardé.’

³¹ Nak néma hundi angi dé: ‘Guni hafuka mawuli yanguka maki, guna nyémayikaka némafwimbu mawuli yatanguni. Mawuli ye guni diré yikafre hurutanguni.’ Wumbére hundi yéték wu néma hundi bér. Atéfék néma hundiré yéték hundi bér sarékéngwandé.”

³² Dé wungi wandéka dé wa, “Néma du, méni jémba méni we. Nana Néma Du God dé hafu

nana néma du dé re. Nak néma du yingafwe.
Méni mwi hundimbu méni we.

³³ Wamén maki, du takwa Godka némafwi mawuli yatandi. Ye di déré wandat dé deka mawuli, deka hamwinya, deka anéngamba, deka hambukéka dé néma du retardé. Rendét di hafuka mawuli yandaka maki, di deka nyémayikaka némafwimbu mawuli yatandi. Nani wun hundi yéték xéka nani jémba tétame. Wun hundi yéték hanja wandan atéfék hundiré wundé sarékéngwandémbé. Hanja wandaka nani hamwi xiyae motu jambémbu takataka nani Godka hwe. Hénoo akwi nani Godka hwe. Ména hundi Godka hamwi hénoo hwemben hundiré dé sarékéngwandé. Wamén hundi wu néma hundi dé.”

³⁴ Wun du jémba saréka dé wungi wa. Wandéka dé Jisas xéka dé déré wa, “Méni Godna héfa walémbambu méni té.” Wungi wandéka di nak hundi Jisasré wakwexékénjoka di roo.

*Jisas dé diré wakwexéké God wasékendén duka
Mat. 22:41-46; Luk 20:41-44*

³⁵ Jisas tempelmbu hundi wakwe dé diré wa, “Xékélelakikwa du di wa, ‘God wasékendén du Kraiss wu Devitna mandéka dé.’ Métaka di wungi wa?”

³⁶ Hanja Kraiss ané héfambu rehafi yandéka Godna Hamwinya Devitna mawulimbu wulayi téndéka Devit dé Kraiska angi wa, ‘Wuna Néma Du dé.’ Wungi we dé angi wa:

Néma Du God wuna Néma Du Kraissré dé wa,
‘Méni néma du re wuna yika tamba sakumbu
retaméni.

Remét wuni ména mama ména man mombu takatawuni.'

God dé wungi wa.

³⁷ Devit wun hundi we dé Kraiska 'Wuna Néma Du dé' dé na. Métaka dé Devit Kraiska wungi wa? Devit God wasékendén du Kraiska 'Wuna Néma Du dé' nandéka yingi maki dé Kraisk Devitna mandéka re? Kraisk Devitna mandéka re Devitna néma du akwi dé re, o yingi maki dé?" Wungi Jisas wandéka di séfélak du takwa déka hundi xéka di déka yikafre mawuli ya.

Xékélelakikwa duka dé Jisas hundi wa

Mat. 23:1-7; Luk 20:45-47

³⁸ Jisas ané hundi akwi dé diré wa: "Guni xékélelakikwa duka xékélaki na. Di séményi nukwa wur sandataka du takwa hérangwandéndaka hafwambu yitaka yatakanjoka di mawuli ya. Yitaka yatakandat du takwa diré xe angi wandate di mawuli ye: 'Wu nana néma du di yi.' Wungi wandate di mawuli ye.

³⁹ Di Godna hundi buléndaka geré wulaaye di néma duna héfambu renjoka di mawuli ya. Di séfélak du wali hénoo sata di yikafre hafwambu du takwana makambu renjoka di mawuli ya, di xe deka xiré harékéndate.

⁴⁰ Di duke takwana atéfék jondu héranjoka di mawuli ya. Di yéna yata di néma hundi Godré wa, nawulak du diré xe deka xiré harékéndate. Yandaka God wandét némafwi haraki saraki joo dika yatandé." Wungi dé wa.

Jambangwe duke takwa lé yéwa hwe Godka

Luk 21:1-4

⁴¹ Jisas yéwa takandaka hafwa walémbambu dé re, tempelmbu. Re dé xé séfélak du takwa Godka yéwa hwendaka. Xérénjuwi mama du takwa némafwi yéwa hwendaka dé xé.

⁴² Xéndéka lé jambangwe duke takwa hési yae yalefu yéwa yéték Godka hweléka dé xé.

⁴³⁻⁴⁴ Xe déka duré wandéka di yandaka dé diré wa, “Xérénjuwi mama du takwa di Godka yéwa nawulak di hwe. Hwendaka deka yéwa nawulak akwi dé re gembu. Wule takwa yalefu yéwa yéték hwe lé hura relén yéwa atéfék lé hwe. Hwetaka lé hénoo hérateléka yéwa yingafwe. Godka hwelén yikafre sémbut, di hwendan sémbutré dé sarékéngwandé. Mwi hundi wuni guniré we.” Jisas dé wungi wa.

13

Jisas dé angi wa, “Néma ge haraki yatandé.”

Mat. 24:1-2; Luk 21:5-6

¹ Jisas tempel yatakanjoka yandéka déka du nak dé déré wa, “Néma du, ané yikafre geré mé xé. Yikafre motu male dé.”

² Wungi wandéka dé Jisas déré wa, “Xéxé, némbuli wun yikafre ge dé. Yikafre motu téndéka nani xé. Hukémbu mamawa du yae ané ge atéfékéré haraki hurutandi. Haraki hura di ané motu hérae yakisandandat ané motu nak motu tokumbu yamba rekéndé. Yingafwe.”

Jisas séfélak xak xakutekwaka dé wa

Mat. 24:3-14; Luk 21:7-19

³⁻⁴ Wun hundi wataka Jisas tempel yatakataka ye dé Oliv némburé waré. Wara re dé tempelré

xé. Xéndéka di déka du Pita, Jems, Jon, Andru, di male déka yae di déré wa, “Naniré mé wa. Yinga nukwa tempel haraki hurutandi? Méta joo tale yandét xétaka nani angi watame? ‘Némbuli wun haraki saraki joo yatandé.’ Yinga nukwa nani wungi watame?”

⁵ Wungi wakwexékéndaka dé wa, “Guni xékélaki na. Ye yénataka duna hundi xékékénguni.

⁶ Séfélak du yae wuna ximbu yéna yata di watandi, ‘Wuni God wasékendén du Kraisi wuni.’ Wungi wandat séfélak du takwa yénataka hundi xékétandi.

⁷ Séfélak du waretandi. Warendat guni waretindakana hundi xékétanguni. Xékéta guni rookénguni. Tale wungi yatandi. Hukétéfi nukwa wayika xakukéndé.

⁸ Nak héfambu rekwa du takwa di nak héfambu rekwa du takwa wali waretandi. Nak néma duna hém, nak néma duna hém wali waretandi. Séfélak héfambu, séfélak nukwa nono yatandé. Du takwa hénooka hiyatandi. Nawulak takwa nyan héranjoka hangéli hérandaka maki wungi xaké sérikéma xakutandé.”

⁹ “Guni xékélaki na. Guni wuna du nawulak wuna jémbaka hélék ye di guniré huluke hari guniré duna makambu takate. Godna hundi buléndaka gembu guniré xiyatandi. Guniré hura yindat guni deka néma duna makambu tétanguni. Métaka we? Guni wuna jémba guni ye. Te guni wuna hundi diré safétanguni.

¹⁰ Wuna du takwa tale di atéfék héfambu rekwa du takwaré wuna hundi safétandi. Saféndat hukétéfi nukwa yatandé.

¹¹ Guniré hura duna makambu takandat guni

tale guna mawulimbu angi wakénguni, ‘Nani yingi hasa watame?’ Wungi wakénguni. Métaka we? Godna Hamwinya déka hundi gunika hwetandé. Godna Hamwinya guna mawulimbu te guniré hundi watandé. Wandét guni xéka wun hundi diré safétanguni. Guna mawulimbu saréka hundi wakénguni.

¹² Wun haraki saraki nukwa séfélak du deka nyamangu bandinguré duna makambu takandat di nyama bandiré xiyandat hiyatandi. Yafa deka nyanré duna makambu takandat di wun nyanré xiyate. Nyangwal akwi deka yafa ayiwaré duna makambu takandat di yafa ayiwaré xiyate.

¹³ Guni wuna duka atéfék du takwa hélék yatandi. Wun jooka rookénguni. Hukémbu wun xak xakundét wuna jémba yakwa du wun jooka roohafi yandat, God wun du takwaré hérandét di dé wali jémba reséketandi, wungi re wungi re.” Jisas dé wungi wa.

Jisas dé wa, “Séfélak xakéngali xakutandé”

Mat. 24:15-28; Luk 21:20-24

¹⁴ Wun hundi wataka dé Jisas angi dé wa: “Hanja profet nak dé ané hundi hayi: Hukémbu du nak yae tempelmbu Godka haraki hundi wandén joo nak takatandé. Takandét di wun geke ‘Haraki saraki ge dé’ natandi. (Guni ané nyingambu xe ané jooka jémba sarékétanguni.) Wungi hayindén joo xakundét guni xétanguni. Xe wun nukwa guni Judiambu rekwa du takwa guna getéfa yatakataka yaange némburé yitanguni.

15 Wun nukwa taku gembu rekwa du takwa bari yaange yitandi. Deka joo héranjoka deka geré wambula yamba wulayikéndi. Baka yaange yitandi.

16 Yawimbu tékwa du takwa deka sanda wur héranjoka getéfaré wambula yamba yikéndi. Bari yaange yitandi.

17 Wun haraki saraki nukwa nyan tékwa takwa, nyangwalka munya hwekwa takwa bari yaange yinjoka hurufatikétandi. Dika wuni saréfa nae.

18 Guni Godka mé wa, “Wun joo yifa ya nukwambu xakukéndé.”

19 Wun nukwa séfélak xakéngali xakutandé. Hanja God atéfék joo huratakandén nukwa wungi maki xakéngali nawulak xakuhambandé. Némbuli akwi hukémbu akwi wungi maki xakéngali wambula yamba xakukéndé.

20 Wun xakéngali xakundét God déka du takwaka saréfa nandét wun xakéngali bari hényitandé. Wungi wahafi yandét wu atéfék du takwa hiyatandi.

21 Wun nukwa du nawulak gunika angi wandat, ‘Ané duré mé xé. Ané God wasékendén du Kraiss dé.’ Wungi wandat guni deka hundi xékékénguni. Di angi wandat, ‘Wun duré mé xé. Wu God wasékendén du Kraiss wumbu dé re.’ Wungi wandat guni deka hundi xékékénguni. Di yéna di ye.

22 Séfélak du yae Godna du takwaré yéna ye nak nak angi watandi, ‘Wuni God wasékendén du Kraiss wuni.’ Wungi wandat nawulak yéna ye nak nak angi watandi, ‘Wuni Godna profet

wuni.' Wungi wataka di yéna yata di nak maki nak maki hambuk jémba, hanja xéhafi yangun hambuk jémba akwi yatandi. Guna mawuli haraki hurunjoka di wungi yatandi.

²³ Guni xékélaki na. Guniré wuni we, hukémbu xakute yakwa jooka. Hukémbu wun joo yandét guni xe xéka guni deka hundi xékékénguni."

Hukémbu Duna Nyan yatandé

Mat. 24:29-31; Luk 21:25-28

²⁴ Wun hundi wataka dé Jisas angi dé wa: "Wun némafwi xak hényindét bari nukwa yindét gan hunyitandé. Hunyindét bafu akwi yamba larékélé.

²⁵ Atéfék hunkwari nyirumbu te xakritandi. Xakrindat nyirumbu tékwa atéfék joo séngéna yitaka yatakatandi.

²⁶ Yitaka yatakandat ané héfambu rekwa du takwa di Duna Nyanré xétandi. Wuni némafwi hambuk ya nukwa xékwa maki wuni ye buwimbu re gayawut xétandi.

²⁷ Xéndat wuni wawut wuna ensel atéfék héfambu tékwa atéfék getéfaré ye wuna du takwaré hura yae natafambu takatandi."

Jisas mi nakéka dé sataku wa

Mat. 24:32-35; Luk 21:29-33

²⁸ Wun hundi wataka dé Jisas angi dé wa: "Mika jémba mé saréké. Mi nawulak ganga xakre huli ganga hunyi yalendéka xe guni xéké. Héki naré yakwa nukwa dé.

²⁹ Wun miré xénguka maki, guni saféwun jooka xe xékékitanguni. Wuni bari hari wambula yatawuni.

³⁰ Guniré mwi hundi wuni we. Némbuli rekwa du takwa nawulak hiyahafi ye wuna saféwun hundi xétandi.

³¹ Nyir akwi héfa akwi hényitandé. Wuna hundi yamba hényikéndé. Wungi reséketandé. Mwi hundi wuni guniré we.”

Jisas dé wa, “Wambula yatewuka nukwaka yamba xékélakikénguni”

Mat. 24:36-51; Luk 21:34-36

³² “Ané héfambu rekwa du takwa wun nukwaka xékélakihambandi. Ensel akwi wun nukwaka xékélakihambandi. Wuni Godna nyan wuni akwi xékélakihambawuni. Wuna yafa dé hafu dé wambula yatewuka nukwaka dé xékélaki.

³³ Guni xékélaki na. Guni wunika mé haxéta té. Guni guna Néma Du yatewuka nukwaka xékélakihambanguni.

³⁴ Ané hundika mé saréké. Néma du nak getéfaré yinjoka ye tale dé déka jémba yakwa duka nak nak jémba hwe. Hwetaka dé yambuka hatikwa duré wa, ‘Méni wuna geke jémba hatitaméni.’ Wungi wataka dé déka ge yatakataka dé afaké getéfaré yi. Wunde du yikafre jémba ye wambula yatendékaka saréka jémba haxétandi.

³⁵ Guni wunde du maki jémba haxétanguni. Guni xékélakihambanguni. Yinga nukwa wuni guna néma du wambula yatawuni? Gérambu yatawuni wana, o gan yatawuni wana, o séra wandét yatawuni wana, o ganémba yatawuni wana? Wun nukwaka xékélakihambanguni.

³⁶ Bari yae xétawuni, wunika huli reta haxétanguni wana o xéndi hwatanguni wana.

³⁷ Guniré saféwun hundi gunika atéfék wuni we. Guni xékélaki na.” Jisas dé wungi wa déka duré.

14

Néma du Jisasré xiyanjoka di hundi bulé

Mat. 26:1-5; Luk 22:1-2

¹ Nukwa yéték yindét yis huruhafi yandé bret hura sa nukwa yatandé. Wun nukwa di Juda némafwi hénoo hura satandi. Wun hénooka di wa Pasova. Wun nukwa di prisna néma du, xékélelakikwa du akwi di mawuli ya, di nakélak ye Jisasré huluke déré xiyanjoka.

² Ye di wa, “Déré xiyatame. Hénoo hura sa nukwa déré yamba hurukéme. Némbuli séfélak du takwa wun hénoo sanjoka ané getéfaré di ya. Némbuli nani Jisasré hurumbet di nani wali waritandi. Di yindat nani déré hura xiyatame.” Di wungi wa.

Takwa hési lé yikafre yama xaakwa hulingu Jisasna anéngambambu bleké

Mat. 26:6-16; Jon 12:1-8

³ Jisas dé Betaniré yi. Ye xaakwa dé hanja walisufu hurundén duna gembu dé re, wun duna xi Saimon. Reta dé di wali hénoo sata rendéka lé takwa hési motuna andémbu hulingu téndéka lé hura ya. Wun hulingu yikafre yama xaakwa hulingu dé. Du wun hulingu héranjoka séfélak yéwa hwetandé. Wule takwa yae lé Jisas rendénmbu te lé andé hutukwe lé déka anéngambambu wun hulingu bleké.

⁴ Blekéléka di du nawulak xe di di hafu bula di léré rékambambu wa. Rékambambu we di wa, “Métaka lé wun hulingu baka bleké?”

⁵ Wun hulingu wu yikafre hulingu dé. Lé wun hulingu hwetaka séfélak yéwa hérae jambangwe du takwaka hwelét wu yikafre dé.” Wungi wataka di léré haraki hundi wa.

⁶ Jisas deka hundika hélék ye dé diré wa, “Métaka guni wule takwaré haraki hundi we? Wungi wakénguni. Wu yikafre lé huru wunika.

⁷ Jambangwe du takwa di guni wali reséketandi. Di wungi rendat guni dika mawuli ye guni diré yikafre hurutanguni. Wuni guni wali yamba resékekéwuni.

⁸ Wule takwa lé wuniré jémba lé huru. Wuni hiyawut wekwambu rémétendakaka saréka lé némbuli wun hulingu wuna séfimbu bleké.” Dé wungi wa. Judana sémbut angi dé, du hiyandét yama xaakwa hulingu déka séfimbu blekétandi.

⁹ Wataka dé diré angi wa, “Hukémbu di wuna hundi atéfék héfana du takwaré we, ale takwa hurulén jooka akwi safétandi. Saféta di léka sarékétandi. Mwi hundi wuni guniré we.” Dé wungi wa diré.

*Judas Jisaré prisna néma duka hwenjoka dé hundi bulésékéréké
Mat. 26:14-16; Luk 22:3-6*

¹⁰ Wun nukwa dé Jisasna du nak, déka xi Judas Iskariot, dé prisna néma duka yi. Ye dé Jisaré dika hwenjoka dé hundi bulé.

¹¹ Buléndéka di déka hundi xéka di mawuli sawuli ya. Ye di déka yéwa nawulak hwenjoka di

hundi bulé sékéréké. Hundi bulé sékérékéndaka dé Jisasré mama duré hwe yambuka dé hwaké.

Jisas déka du wali di Pasovana hénoo sa

Mat. 26:17-25; Luk 22:7-18,21-23

¹² Yis yike bret sa nukwa dé xaku. Tale wun nukwa sipsip bali nyanré di xiya, wun nukwaka di angi wa Pasova God israelka sarékéndén yikafre nukwa dé. Wun nukwa Jisasna du déka yae di wa, “Méni yin hafwaka méni mawuli ye Pasovana hénoo sanjoka?”

¹³ Wungi wakwexékéndaka dé du yétékré wa, “Béni ye Jerusalemré wulaaye hulingu yate yaakwa du nakré xétambéni. Xe béni déka hukémbu yitambéni.

¹⁴ Ye wulayindéka geré sa béni wulayi. Wulaaye wun gena yafaré angi béni wa, ‘Godna hundika naniré wakwekwa du dé ménika angi dé wa: Wuni wuna du wali Pasovana hénoo satembeka ge yimbu dé té? Wungi dé wa.’

¹⁵ Wungi wambét dé anwarmbu tékwa néma ge nak wakwetandé. Wun gembu hénoo sa jambé, re jambé akwi dé té. Béni wun gembu hénoo nanika humbwinjoka yitambéni.”

¹⁶ Wungi wandéka bér ye Jerusalemré wulaaye Jisas wandén maki bér xé. Xétaka bér Pasovana hénoo humbwi.

¹⁷ Nukwa nandindéka dé Jisas déka du tamba atéfék man yéték wali wungi di ya.

¹⁸ Yae reta di hénoo sa. Sata reta dé diré wa, “Nani wali reta sakwa du nak wuniré mama duka hwetandé. Mwi hundi wuni guniré we.”

19 Wungi wandéka di haraki mawuli xéka di nak nak déré wakwexéké, “Wu wunika méni wa, o héndéka méni we?”

20 Wungi wakwexékéndaka dé wa, “Wuna du nak. Wuni wali andémbu també bret hura sakwa du wuniré mama duka hwetandé.

21 Duna Nyan hiyawata wuni ya. Godna nyingambu hiyatewukaka di hanja hundi hayi. Saréfa wuni nae wumba duka, Duna Nyanré mama duka hwetekwa duka. Wun duré déka ayiwa hérahafi yalét wu yikafre dé.” Jisas dé wungi wa.

*Jisas dé déka duka bret wali hulingu wali dé hwe
Mat. 26:26-29; Luk 22:19-20; 1 Kor 11:23-25*

22 Di hénoo sata rendaka dé Jisas bret hérae dé Godka diména nataka dé bret fukae dé déka duka hwe dé wa, “Guni hura satanguni. Ané wuna séfi dé.”

23 Wungi wataka dé wain hanyandé wali hulingu hérae dé Godka diména nataka dé dika hwendéka di sa.

24 Sandaka dé diré wa, “Ané wuna nyéki dé. Di wuniré xiyandat wuna nyéki yindét guni xe xékétanguni, God du takwaré yikafre hurunjoka wandén hundi mwi hundi dé ya. Wuni hiyae séfélak du takwaré yikafre hurunjoka wuni ya.

25 Mwi hundi wuni guniré we. Ané yalefu nukwambu guni wali sataka wuni wain hulingu wambula yamba sakéwuni. Hukémbu wuna yafa God du takwaka néma du rendét nani déka getéfambu dé wali re wuni guni wali huli wain hulingu satawuni.”

²⁶ Wungi wandéka di Godna nyingambu rekwa gwar wataka raama gwande di Oliv némburé wari.

Jisas dé wa, “Pita, wunika hu hwetaméni.”

Mat. 26:31-35; Luk 22:31-34; Jon 14:38

²⁷ Jisas dé déka duré wa, “Wuni xéké. Guni atéfék wunika hu hwe yaange yitanguni. Yaange yitengukaka Godna hundi déka nyingambu angi dé wa: Wuni sipsip balika hatikwa duré xiyawut di sipsip bali yaange yitandi.

²⁸ Wun hundi wandén maki yaange yitanguni. Yingut wuni hiyatawuni. Hiyae hukémbu wambula raama wuni Galiliré tale yitawuni. Yiwut guni hukémbu yatanguni.”

²⁹ Wungi wandéka dé Pita déré wa, “Wuni ménika hu yamba hwekéwuni. Wuni yaange yamba yikéwuni. Di ménika hu hwe yaange yindat wuni wungi yamba yikéwuni.”

³⁰ Wungi wandéka dé wa, “Mwi hundi wuni ménika we. Némbuli gan yambu hufuk wataméni, ‘Wuni Jisaska yike wuni ye.’ Wungi tale wamét séra yambu yéték watandé.”

³¹ Wungi wandéka dé wa, “Yinga! Wungi yamba wakéwuni. Wuni méni wali hiyatawuni wuni yamba rookéwuni. Wungi yamba wakéwuni.” Wungi wandéka di Jisasna du atéfék wungi male di wa.

Jisas dé Godka wa Getsemanimbu

Mat. 26:36-46; Luk 22:40-46

³² Wun hundi wataka di Jisas wali nak yawiré wulayi. Wun yawina xi Getsemani. Wulaaye dé

déka duré wa, “Guni ambu re. Wuni God wali hundi bulénjoka yitawuni.”

³³ Wungi wataka dé Pita, Jems, Jonré hérae hura di yi. Yindaka dé déka mawuli xak yandéka dé saré waréké.

³⁴ Xak yandéka dé diré wa, “Wuna biya mawuli xak yandéka hiyawata wuni huru. Guni ambu re. Guni xéndi hwakénguni.”

³⁵⁻³⁶ Wungi wandéka rendaka dé wambula ye dé héfambu xakre hwaata dé Godka wa, “Wuna yafa, méni atéfék joo hali hurumé. Mé héreki ané hanyandé. Wunika hwékéméni. Méni wuna mawuli yawukangalambu hurukéméni. Méni ména mawuli yamékangalambu hurutaméni.”

³⁷ Wun hundi wataka dé déka duka wambula ye dé xé di xéndi hwandaka. Xéta dé diré sérkena dé Pitaré wa, “Saimon, xéndi méni hwae, o yingi maki dé? Méni yalefu nukwa wuni wali reta hatitaméni, yingafwe?”

³⁸ Guni xékélaki na. Godka wangut guniré hurukwexé nukwa yamba xakukéndé. Guna hamwinya mawuli dé ye, guna séfimbu xak dé ye.”

³⁹ Wungi wataka dé wambula ye dé tale Godka wandéngala hundi male dé wambula wa.

⁴⁰ Wataka dé déka duka wambula yae dé xé di wambula xéndi hwandaka. Deka dama némafwi xéndi yandéka di xéndi hwa. Hwae waréngéna di déré wambula xe di xékéhambandi. Méta hundi déré watandi? Xékéhafi ye di nakélak re.

⁴¹ Dé wambula ye Godka wataka dé déka duka wambula yae diré sérkena dé wa, “Yingi makika guni xéndi hwae? Yak. Mé xé. Duna Nyanré

haraki saraki sémbut hurukwa duka hwendén nukwa andé yae.

⁴² Sé raméngut yikwa. Mé xé. Wuniré mama duré hwete yakwa du bu yae dé té.”

Judas dé Jisasré mama duna tambambu dé taka Mat. 26:47-56; Luk 22:47-50; Jon 18:3-11

⁴³ Jisas wata téndéka dé tamba atéfék ye man yéték jémba yandén du nak Judas bari dé ya. Séfélak du di warendaka yar akwi bangi akwi hura di dé wali ya. Prisna néma du, getéfana néma du, xékélelakikwa du akwi talembu wungi wandaka di ya.

⁴⁴ Talembu Jisasré mama duka hwetekwa du Judas dé Jisasré hurute yakwa duré dé wa, “Wuni du nakré tamaruwut, wumba du wu Jisas dé. Guni déré hura jémba hate hura yitanguni.”

⁴⁵ Judas Jisaska bari yae dé wa, “Néma du.” Wungi wataka dé déré hura tamaru.

⁴⁶ Rundéka di dé wali yandé du di Jisaska yae di déré huru.

⁴⁷ Hurundaka dé wumbu téndén du nak warendaka yar hafute dé prisna néma duka jémba yakwa duna waan xatékéndéka dé xakri.

⁴⁸ Yandéka dé Jisas diré wa, “Guni wuniré hurunjoka yae métaka guni warendaka yar akwi bangi akwi hura ya? Guni sélé héraakwa duré xiyanjoka guni wun joo hura ya, o yingi maki dé?”

⁴⁹ Séfélak nukwa wuni tempelmbu reta wuni du takwaré Godna hundika wakwe. Wumbu rewuka guni wuniré huruhambanguni. Wuniré yangun jooka hanja du nawulak Godna

nyingambu di hayi. Hanjambu hayindan hundi némbuli mwi hundi dé xaku.”

⁵⁰ Wungi wandéka déka du atéfék déré yatakataka di yaange yi.

Wayikana du nak dé yaange yi

⁵¹ Déka du yaange yindaka di Jisásré hura yi. Hura yindaka natafa wama nukwa wur male nakindé du nak dé Jisasna hukémbu yi. Dé wayikana du dé. Yindéka di déré hurunjoka ye di déka nukwa wurmbu huru.

⁵² Hurundaka dé nukwa wur lafitaka dé séfi male yaange yi.

Jisas israelna néma duna makambu dé té
Mat. 26:57-68; Luk 22:67-71; Jon 18:12-13, 19-24

⁵³ Jisásré hurundé du di déré hura yi, prisna néma duka. Prisna atéfék néma du, getéfana néma du, xékélelakikwa du akwi di prisna néma du déka gembu hérangwanda di re.

⁵⁴ Pita afaké maki Jisasna hukémbu ye dé néma duna geke séndé gisangwandéndan hafwaré wulayi. Wulaaye dé gélindu wali hafwambu re. Yifa yandéka dé di wali yambu re.

⁵⁵ Prisna néma du, israelna nawulak néma du akwi di Jisásré xiyandat hiyandéte di mawuli ya. Wunde du di wa, nawulak duka yae wandate Jisas hurundén sémbutka. Wungi wandaka du nak wungi wahambandé.

⁵⁶ Séfélak yénataka du yae di Jisas hurundén jooka safé. Saféta di natafa hundi wahambandi.

⁵⁷⁻⁵⁸ Du nawulak te yéna ye di Jisaska wa, “Wun du angi dé wa, ‘Du tondan ané ge, tempel wuni glara yakitawuni. Glara yakitaka nukwa

hufuk yindét wuni nak maki ge totawuni.’
Wungi wandéka nani xéké.”

59 Wungi we di nak maki hundi nak maki
hundi di wa. Natafa hundi wahambandi.

60 Wun hundi wandaka dé prisna néma du
raama te dé Jisasré wa, “Métaka we méni deka
hundi hasa wahafi méni? Deka hundi yingi maki
dé?”

61 Wungi wandéka dé hundi nawulak
buléhambandé. Buléhafi yandéka dé prisna néma
du déré wa, “Méni God wasékendén du Kraiss
méni? Méni Néma Du Godna nyan méni wana, o
yingafwe?”

62 Wungi wandéka dé wa, “Xéxé. Hukémbu
guni xétanguni, Duna Nyan néma du re némafwi
hambuk hérae Godna yika tambambu re buwi
wali nyirumbu gayatewuka.”

63 Wungi wandéka dé prisna néma du
waréngéné nae dé hafu déka nukwa wur
haléngataka dé wa, “Wu haraki saraki hundi dé.
Nawulak duka yamba wakéme, hurundén
haraki saraki jooka.

64 Dé Godka haraki hundi wandéka guni déka
hundi bu xékéngu. Yingi guni we déka?” Wungi
wandéka di wa, “Dé haraki saraki sémbut dé
huru. Dé métaka hiyandé.”

65 Wun hundi wataka di nawulak Jisasna
séfimbu simbar séxa. Séxataka di déka damambu
nukwa wur nak gi. Gitaka di déré xiya. Xiyaata
déré haraki hundi wata di wa, “Méni Godna
profet méni atéfék jooka méni xéké. Xéka, naniré
mé wa. Héndé méniré xiyae?” Wungi wandaka di
gélindu déré hura di déré xiya.

Pita dé wa, “Wuni Jisaska yike wuni ye.”

Mat. 26:69-75; Luk 22:56-62; Jon 18:16-18, 25-27

⁶⁶ Pita andélambu dé re. Geka séndé gindan hafwambu dé re. Rendéka lé prisna néma du déka jémba yakwa takwa hési ya.

⁶⁷ Yae lé xé Pita yambu rendéka. Xe lé déré wa, “Méni akwi Nasaretmbu yandé du Jisas wali méni té.”

⁶⁸ Wungi waléka dé wa, “Yingafwe. Wuni wanyén mo hundika yike wuni ye.” Wungi wataka gwande dé tambumbu re. Rendéka dé séra wa.

⁶⁹ Wandéka wule takwa déré wambula xe lé lé wali téndé du takwaré wa, “Ané du akwi wu déka jémba hurundé du dé.”

⁷⁰ Wungi waléka dé wambula wa, “Yingafwe.” Wungi wandéka nawula re di wumbu téndé du di wambula wa, “Di Galilimbu di ya. Méni akwi Galilina du méni. Méni Jisasna du nak méni. Wu mwi hundi dé.”

⁷¹ Wungi wandaka dé Pita diré hambukmbu dé wa, “Yingafwe. Wanguka duka yike wuni ye. Mwi hundimbu wuni we. Mwi hundi wahafi yawut God wuniré xiyatandé.”

⁷² Wungi wandéka dé séra wambula wa. Wandéka dé Jisas déré wandén hundika dé saréké. Nalika Jisas dé wa, “Wuni xékélaki. Séra yambu yéték wandét méni yambu hufuk wataméni, ‘Wuni déka yike wuni ye.’ Wungi wamét séra wambula watandé. Wungi wuni xékélaki.” Wun hundika saréka dé Pita némafwimbu saréfa naata dé géra, dé Jisaska hu hwendénka.

15

Jisas dé Pailatna makambu té

Mat. 27:1-2, 11-26; Luk 23:2-3, 18-25; Jon 18:29-19:16

¹ Télakéndéka di prisna néma du, israelna getéfana néma du, xékélelakikwa du, atéfék néma du akwi hérangwanda di hundi bulé. Bulétaka wandaka di Jisasré yoombu gitaka di Romna néma du Pailatka di déré hura yi.

² Hura yindaka dé Pailat Jisasré wakwexéké, “Méni Judana néma du o yingafwe?” Wungi wakwexékéndéka dé wa, “Xéxé. Méni hafu méni wundé wamé.”

³ Wungi wandéka di prisna néma du di séfélak yénataka hundi safé, Jisas hurundén jooka.

⁴ Saféndaka dé Pailat déré wa, “Di ménika séfélak hundi di safé, hurumén jooka. Métaka méni deka hundi hasa wahafi ye méni xékéta nakélak té?”

⁵ Wungi wandéka dé Pailatré hundi nawulak akwi wahambandé. Wahafi yandéka dé saré waréké.

⁶ Atéfék héki hwari Pasovana nukwa dé Romna néma du wandéka du takwa mawuli yandan du nak séndé ge yatakataka gwande dé jémba yi.

⁷ Wun nukwa haraki saraki sémbut hurundé du nawulak di séndé gembu hwa. Hanja di Romna duka hélék ye Jerusalemmbu rekwa du takwaré wandaka di Romna du wali ware. Nak nukwa di duré xiya. Wun haraki saraki sémbut hurundé du nak wu Barabas dé.

⁸ Atéfék du takwa yae di Pailatré wakwexéké, atéfék héki hwari wandén maki wambula wandéte.

9-10 Wakwexékéndaka dé Pailat xékélaki, Jisas haraki saraki joo nawulak yahambandé. Prisna néma du di Jisaska hélék ye déré gitaka di hura ya déka. Wungi xéka dé déka mawulimbu dé wa, “Wafewana ambu hérangwanda tékwa du takwa Jisaska mawuli yatandi, o yingafwe?” Wungi we dé wun du takwaré wa, “Judana néma duré wawut dé jémba yindéte guni mawuli ye, o yingafwe?”

11 Wungi wandéka di prisna néma du di wumbu téndé du takwaré wandaka di Pailatré wa, “Yinga! Jisasré mé hulukita, Barabasré métaka yindé.”

12 Wungi wandaka dé Pailat dé diré wambula wa, “Wangun Judana néma duré yingi maki yakéwuni?”

13 Wungi wakwexékéndéka di atéfék di wa, “Déré mé xiyae hateka mimbu.”

14 Wungi wandaka dé wa, “Métaka we? Méta haraki saraki sémbut dé huru?” Wungi wandéka di hambukmbu wa, “Déré mé xiyae hateka mimbu.”

15 Wungi wandaka Pailat déka mawulimbu dé wa, “Wuni deka hundi xékéwut di wunika mawuli yatandi.” Wungi wataka dé wa, Barabas séndé ge yatakataka gwande jémba yindéte. Wataka dé déka xi warekwa duré dé wa, di Jisasré rami yoombu xiyae déré mimbu hatekandate.

Xi warekwa du di nak maki nak maki hundi wa Jisaska

Mat. 27:27-31

¹⁶ Pailatna xi warekwa du di déka néma geré di Jisasré hura wulayi. Hura wulaaye amembu téta di wandaka di atéfék xi warekwa du yae di dé téndénmbu hérangwandé.

¹⁷ Hérangwanda di Jisaska wangita haraki hundi wa, déka nukwa wur lafitaka di néma du gindaka waka nukwa wur sandataka. Sandataka di rami yoo nak hérae di néma du sandandakangala gootuwa di déka anéngambambu sandataka.

¹⁸ Sandataka di déré wa, “Méni, Judana néma du, jémba retaméni.”

¹⁹ Wungi we bangi nak hérae di déka anéngambambu xiya. Xiyaata di déré simbar séxata di déré haraki hundi we, déka hwati se di wandé da.

²⁰ Wungi hurutaka di sandatakandan waka nukwa wur lafitaka di déka nukwa wur wambula sandataka. Sandataka di déré hura yi mimbu hatekanjoka.

Jisasré xiyae di mimbu hateka

Mat. 27:32-44; Luk 23:26, 32-43; Jon 19:17-24

²¹ Yambumbu ye di xi warekwa du Sairinimbu yandé du nakré di xé. Déka xi Saimon dé. Déka nyan yéték Aleksander bér Rufus. Dé nak hafwambu yae Jerusalemré wulayinjoka yandéka di xé. Xe di déré wa, dé Jisasré xiyae hatekate ya mi yatandéte.

²² Jisasré hura yae di xaku nakémba hafwambu. Wun hafwana xi Golgota. Mo hundi angi dé: Duna Anéngambana Héfa.

²³ Xaakwa di marasin wali hurundan wain hulingu Jisaska hwe, dé se némafwi hangéli yahafi yandéte. Hwendaka dé sahambandé.

²⁴ Sahafi yandéka di déré xiyae mimbu hateka. Hatekataka di déka nukwa wur mune di di yalefu motu yakisawaré. Yakisawaréndaka wara gaya xakrindéka di wa, “Méta joo hératame?”

²⁵ Ganémba di Jisasré xiyae mimbu hateka.

²⁶ Dére xiyae hatekandan mi anwarmbu haaye takandan hundi wu angi dé: Ané Judana néma du dé.

²⁷ Jisasré xiyae mimbu hatekataka di sélé hérandé du yétékré akwi di xiyae mimbu hateka. Nakré di déka yika tamba sakumbu xiyae hateka. Nakré di déka aki tamba sakumbu xiyae hateka.

²⁸ [Wungi hurundaka Godna nyingambu hanja hayindan hundi wun nukwa mwi hundi dé ya. Angi di hayi: Dére di xé haraki saraki sémbut hurundé du wali téndéka.]

²⁹ Du nawulak yitaka yatakata Jisasré xiyae mimbu hatekandaka téndéka xe di déka wangita di haraki hundi wa. Ye di wa, “Ménawa. Yingi maki dé? Méni tempel haraki hura nukwa hufuk yindét méni wambula tonjoka méni wa.

³⁰ Némbuli méni hafu ména séfiré yikafre hurutaméni. Méni hambuk ye wun mi yatakataka mé gaya.”

³¹ Wungi wandaka di prisna néma du, xékélelakikwa du akwi di hafu bula di Jisaska wangita di haraki hundi wa. We di wa, “Dé nak duré dé yikafre huru. Déka séfiré yikafre yamba hurukéndé.

³² Dé God wasékendén du Kraïs re israelna néma du rendét déré xiyae hatekandan mi yatakataka gayandét nani xe déka hundika ‘Mwi hundi’ natame.” Wungi wandaka bér Jisas wali mimbu xiyae hatekandan du yéték bérka mimbu te bér akwi bér déka haraki hundi wa.

Jisas dé bu hiya

Mat. 27:45-56; Luk 23:44-49; Jon 19:28-30

³³ Nukwa dawimbu téndéka dé gan hunyi. Hunye téndéka hukémbu nukwa tengura naande nukwa hufuk héra.

³⁴ Hérandéka Jisas déka hundimbu hambukmbu dé angi wa, “Eloi, Eloi, lama sabaktani.” Mo hundi angi dé: “Wuna God, wuna God, métaka we méni wuniré yataka?”

³⁵ Wungi wandéka wumbu téndén du nawulak wun hundi xéka di wa, “Mé xéké. Wun du dé hanja rendé profet elaijaka dé we.”

³⁶ Wungi wandaka dé du nak fétékééré ye nyamba maki joo nawulak hérae dé nyingi yakwa wain hulingumbu husanda. Husandandéka gufwi yandéka bangimbu giya dé Jisas sandéte haréka hwe. Ye dé wa, “Wayika. Yae xémbet. Wafewana elaija yae déré hurundét gayatandé?”

³⁷ Wungi wandéka dé Jisas hambukmbu waanje dé hiya.

³⁸ Jisas hiyandéka tempelmbu lékindan séményi nukwa wur anwarmbu léngae ye dé andélambu xaku. Léngae dé angé yéték xaku.

³⁹ Jisas wungi hiyandéka xi warekwa duna néma du te dé xé. Xe dé wa, “Wun du wu Godna nyan dé. Wu mwi hundi dé.” Wungi dé wa.

⁴⁰ Nawulak takwa yae afakémbu téta di xé. Deka nyéndékmbu télé takwa hési léka xi angi lé, Makdalambu yalé takwa Maria lé. Takwa hési akwi Maria lé, lé wayikana du Jems bér Joesna ayiwa lé. Takwa hési akwi Salome lé.

⁴¹ Hanja Jisas Galilimbu téndéka wunde takwa di dé wali yitaka yataka. Yitaka yatakata di Jisaska hénoo hwe. Séfélak takwa akwi di Jisasna hukémbu yi Jerusalemré. Yae te di xé Jisas hiyandéka.

Wekwambu di Jisasna fusa taka

Mat. 27:57-61; Luk 23:50-56; Jon 19:38-42

⁴²⁻⁴³ Gérambu arimateana du josep wundé yandé. Wun du israelna néma du nak dé. Dé yikafre du dé, atéfék du takwana makambu. Dé hafu dé God déka du takwaka hatindéka nukwaka haxékwa du dé. Séri baka hwa nukwa xaku wandéka di hénoo jondu husamé. josep Jisasna fusa héranjoka dé Pailatka yi. Ye dé Pailatna makambu roohafi té. Te dé Pailatré wakwexéké, déka fusaka.

⁴⁴ Wakwexékéndéka dé Pailat saréka waréka. Saréka dé déka xi warekwa duna néma duka wakwexéké, “Jisas dé bu hiya, o yingafwe?”

⁴⁵ Wungi wakwexékéndéka dé wa, “Xéxé. Dé bu hiya.” Wungi wandéka dé Pailat josepré wa, “Méni déka fusa sé ye héra.”

⁴⁶ Wungi wandéka dé yikafre wama nukwa wur hérae Jisasna fusa lukwa hura gayae dé nukwa wurmbu samétaka. Samétaka hura ye dé wekwa nakmbu taka. Hanja di jémba yakwa du motumbu wekwa di xa. josep Jisasna fusa wun

wekwambu takataka dé motu nak sérména dé yambu takatéfi.

⁴⁷ Takatéfindéka bér Makdalambu yalé takwa Maria bér Joesna ayiwa Maria bér Jisasré takandén wekwa xé.

16

Jisas dé wambula ramé

Mat. 28:1-8; Luk 24:1-10

¹ Judana baka hwa nukwa yindéka di takwa hufuk, Makdalambu yalé takwa Maria, Jemsna ayiwa Maria, Salome, wungi di Jisasna fusambu hurunjoka yikafre yama xaakwa hulingu hura yi.

² Hura ye Sande ganémbambu nukwa xalendéka di Jisasna fusa takandén hafwaré yi.

³ Yambumbu ye di di hafu bula di wa, “Héndé hérekite wekwambu takatéfindan motu?”

⁴ Wungi di wa, wun motu némafwi motu dé. Wataka di xé wekwambu takatéfindan motu nafwe takandaka rendéka.

⁵ Xétaka wekwambu wulaaye di xé wayikana du nak wama nukwa wur sandataka yika tamba sakumbu rendéka. Xe di waréngéné.

⁶ Waréngénéndaka dé wa, “Guni rookénguni. Wuni xékélaki. Guni Nasaretmbu yandéka xiyae mimbu hatekandan du Jisaska guni hwaké. Dé bu ramé wambula. Dé ambu rehambandé. Guni yae guni takandaka hwandén hafwa xétanguni.

⁷ Némbuli guni ye guni déka du, Pitaré akwi, angi watanguni, ‘Jisas dé Galiliré tale dé yi. Guniré hanja wandén maki déré wumbu xétanguni.’ Wungi diré watanguni.”

⁸ Dé wungi wandéka di waréngéné saréké waréka di wekwa yatakataka gwande yaange yi. Ye némafwimbu roo di wun jooka hundi wahambandi.

Makdalambu yalé takwa Maria lé Jisasré xé

⁹ Sande ganémbambu Jisas dé wambula ramé. Raama yandéka lé Makdalambu yalé takwa lé déré tale xé. Hanja haraki hamwinya angé tamba yétiyéti angé tamba hufuk léka mawulimbu wulaaye téndaka Jisas wandéka di léré yatakataka yaange yi.

¹⁰ Jisas raméndéka lé déré xétaka lé déka duka yi. Yiléka di déka saréfa nae gérandaka lé diré wa, “Jisas dé bu wambula ramé. Raméndéka déré wuni xé.”

¹¹ Wungi waléka di xéka di wa, “Yingafwe. Wu yéna nyéni ye.” Wungi di wa.

Jisasna du yéték bér Jisasré xé

¹² Hukémbu Jisasna du yéték Jerusalem yatakataka yambumbu bér yi. Yimbéka Jisas nak maki xaakwa ye dé bérka yandéka bér déré xé.

¹³ Xétaka getéfaré wambula ye bér Jisasna duré wa, “Déré wundé xéna.” Wungi wambéka di wambula wa, “Yingafwe. Wu yéna béni ye.” Wungi di wa.

Jisas déka duka dé jémba hwe

¹⁴ Hukémbu Jisasna du tamba atéfék man natafa hénoo sata rendaka dé Jisas dika yi. Ye dé diré wa, “Raméwuka di wuniré xétaka di gunika hundi wa. Métaka guni deka hundi xékéhafi ya? Métaka guni wunika sarékéhafi ya?”

¹⁵ Wungi wataka dé diré wa, “Guni ye atéfék héfambu rekwa du takwaré wuna hundi safétanguni.

¹⁶ Wuna hundi xéka di wunika jémba saréka di wunika biya hwe di wuna ximbu guré nandindat God diré satanéna tambambu hérandét di jémba reséketandi. Wunika jémba sarékéhafi yakwa du takwa God wandét di fakutandi.

¹⁷ Atéfék wuna hundi xéka yikwa du takwa deka tambambu God némafwi jémba yatandé. Di wuna ximbu wandat du takwana mawulimbu wulaaye tékwa haraki hamwinya yaange yitandi. Di hanja xékéhafi yandan huli hundimbu watandi.

¹⁸ Du takwaré tikwa hambweré hurundat diré tindét yamba hiyakéndi. Di haraki saraki hulingu se di yamba hiyakéndi. Di baré hiyaakwa du takwaré tamba takandat di wambula yikafre yatandi.” Jisas dé wungi wa.

God wandéka dé Jisas Godna getéfaré wari

¹⁹ Néma Du Jisas wungi wandéka hukémbu God wandéka dé Godna getéfaré wara néma du re, déka yika tambambu.

²⁰ Déka du atéfék getéfaré ye di déka hundi di safé. Saféndaka Néma Du di wali jémba ye déka hambuk hwendéka di deka hundi xékéka du, takwa, hanja xéhafi yandan hambuk jémba di xé. Xe di wa, “Deka hundi wu mwi hundi dé.” Wungi di wa.

Godna Hundi
The New Testament and Jonah in the Hanga Hundi
language of Papua New Guinea
Nupela Testamen na Jona long tokples Hanga Hundi
long Niugini

copyright © 1997 Wycliffe Bible Translators, Inc.

Language: Hanga Hundi

Translation by: Wycliffe Bible Translators

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2013-02-02

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Mar 2026 from source files dated 12 Dec 2025

1ddf7e66-687a-510b-a2b8-6f29f6c72eaf